

Read Online

Nicholai Studies, Vol. III, No. 6 (2023): 331–390.

DOI: <https://doi.org/10.58199/nicholaistudies/ns.2023.3.6.331-390>

UDC: 012(=161.2) Николај Велимировић, свети

012 Николај Велимировић, свети(477)

016(=161.2):929 Николај Велимировић, свети

Received: April 20th, 2023. Accepted: June 23rd, 2023.

Bibliographia Velimirovichiana Ucrainica: A Contribution to the Ukrainian Bibliography of Saint Bishop Nicholai Velimirovich

Srećko M. Petrović

Faculty of Orthodox Theology at the University of Belgrade

✉ spetrovic.193009@bfspc.bg.ac.rs

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4916-6242>

Abstract: The publication of St. Bishop Nicholai Velimirovich's books in Ukraine started more than 15 years ago. Bishop Nicholai's cult is widespread in the Ukrainian Orthodox context — both in the canonical Ukrainian Orthodox Church and in newly established jurisdictions as well — which impacted authors from Ukraine to consider his theological contribution. This short bibliography is a small contribution to further studies of Nicholai Velimirovich in Ukraine. In the scope of this paper, there will be printed publications related to Bishop Nicholai.

In the first section of this short bibliography, we will offer a preliminary list of known translations of Velimirovich's works published in Ukraine both in Ukrainian and in Russian language. In the second section, we will list a selected bibliography of Bishop Nicholai Velimirovich in the Ukrainian scholarship. Finally, in the third section we will offer a preliminary list of academic contributions, i.e. a list of various theses on St. Bishop Nicholai, defended at the Kiev Theological Academy and Seminary of the Ukrainian Orthodox Church.

Key words: Bishop Nicholai Velimirovich (1881–1956), Ukraine, Ukrainian Orthodoxy, Ukrainian Scholarship, Ukrainian Orthodox Church, Kiev Theological Academy, Ukrainian Orthodox Web.

Bibliographia Velimirovichiana Ucrainica: Внесок до української бібліографії святого єпископа Миколая Велімировича

Сречко М. Петрович

Богословський факультет Белградського університету

✉ spetrovic.193009@bfspc.bg.ac.rs

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4916-6242>

Анотація: Видання книг святителя Миколая Велімировича (1881–1956) в Україні розпочалося понад 15 років тому і продовжується донині. Шанування владики Миколая широко поширено серед духовенства та прихожан як канонічної Українській Православній Церкві, так новостворених юрисдикцій, що вплинуло на теологічний внесок українських вчених. Ця коротка бібліографія є невеликим вкладом у церковну науку, а також у подальшому дослідженні життя та творів Миколая Велімировича в Україні. У цій роботі будуть представлені друковані видання, а також видання на правах рукописів.

У першому розділі цієї короткої бібліографії ми запропонуємо перелік відомих перекладів творів святителя Миколая Велімировича, виданих в Україні як українською, так і російськими мовами. У другому розділі представимо вибрану бібліографію владики Миколая в українській науці. Нарешті, у третьому розділі ми подамо перелік наукових праць, тобто список кандидатських дисертацій та дипломних робіт, присвячених життєпису й творчій діяльності Миколая Велімировича та захищених у Київській духовній академії та семінарії УПЦ.

Ключові слова: Святий єпископ Миколай Велімирович (1881–1956), бібліографія, Україна, Українське Православ'я, українська духовність, українська вченість, Українська Православна Церква, Київська духовна академія та семінарія УПЦ, український православні інтернет ресурси.

Introduction

Bishop Nikolai Velimirovich (1881–1956) — “one of the most influential bishops of the Serbian Orthodox Church in the twentieth century,”¹ famous as an influential theological writer and a highly gifted orator (referred to as “The New Chrysostom”),² was not an unknown person in the Ukrainian context during his lifetime. He is mentioned in the Ukrainian literature published in Ukraine,³ as well as in Ukrainian publications abroad — sometimes with harsh criticism, most likely based on an uncritical reading of the Yugoslavian press of the time.⁴

¹ Slobodan G. Markovich, “Activities of Father Nikolai Velimirovich in Great Britain during the Great War,” *Balkanica: Annual of the Institute for Balkan Studies*, Vol. XLVIII (2017): 143–190, <https://doi.org/10.2298/BALC1748143M>.

² Or “The Serbian Chrysostom” — as it was communicated by Very Rev. Edward Pechanich, a priest of the American Carpatho-Russian Orthodox Diocese of North America: cf. Edward Pechanich, “The Serbian Chrysostom,” *Nicholai Studies: International Journal for Research of Theological and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*, Vol. II, № 4 (July 2022): 415–420, <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4.415-420>.

³ Cf. Проф. І[ван]. [Іванович] Огієнко, *Світовий рух за утворення живої народньої національної церкви*, Видавництво „Українська Автокефальна Церква“, № 11 (Тернів: Друковано в друкарні Й. Паша, 1921), 10 (on Velimirovich as the leader of the Serbian Orthodox liberal clergymen: „Головою ліберального духовенства єсть єпископ Жичкий, Миколай Велимирович“ [“The leader of the liberal clergy is the Bishop of Žiča, Nicholai Velimirovich” — our provisional translation from Ukrainian]), and 14 (on Velimirovich’s involvement in the issue of the second marriage of clergy).

⁴ Cf., for instance, „3 релігіної ненависти“, *Свобода: український щоденник. Урядовий орган запомогової організації Український Народний Союз* [Держзі Сіті, Н. Дж.] = *Svoboda: Ukrainian Daily. Official Organ of the Ukrainian National Association* [Jersey City, N. J.], рік XLV, ч. 157 / Vol. XLV, № 157 (пятниця, 9-го липня, 1937): 3 (on Velimirovich’s standpoints regarding the Concordat Crisis in the Kingdom of Yugoslavia: „Православний сербський єпископ Ніколай Велимірович кинув анатему (прокляття) на всіх православних христیان у Сербії, що важаться попірати конкордат між урядом Югославії й Ватиканом. Єпископ улаштує публичні протести проти заходів о. Корошеца, міністра внутрішніх справ, довести до такого конкордату. Він закидує цьому міністрові ріжні інтриги, а закидам його проти Ватикану меж не має.“ [“Serbian

However, Bishop Nicholai Velimirovich's writings are popular in Ukraine today. Publication of Velimirovich's books in Ukraine — both in Ukrainian and Russian language — started more than 15 years ago. A respectable number of his works have been published in Ukraine so far. His works are interesting for Ukrainian readers, especially for those interested in religion, as it was indicated in research from 2014.⁵

It looks like Saint Nicholai Velimirovich is considered a spiritual and theological authority among the Ukrainian Orthodox churchmen, so his words are quoted in official documents (e.g. in the Paschal Epistle of Bishop Volodimir (Melnyk) of Volodymyr–Volynskyyi,⁶ or in the Nativity Epistle of Metropolitan Filaret (Kuchеров) of Lvov and Galicia,⁷ or in

Orthodox Bishop Nicholai Velimirovich cast an anathema (curse) on all Orthodox Christians in Serbia who dare to violate the concordat between the government of Yugoslavia and the Vatican. The bishop organizes public protests against the measures of Fr. Korošec, the Minister of Internal Affairs, to bring to such a concordat. He accuses this minister of various intrigues, and his accusations against the Vatican know no bounds.” — our provisional translation from Ukrainian]).

⁵ Cf. Г. В. Устюжаніна, Ю. М. Луговцев, *Читацькі запити на релігійну і релігійнознавчу літературу в бібліотеках України*, ред. М. Л. Десенко (Одеса: Одеська національна наукова бібліотека імені М. Горького, 2014), 26, 60.

⁶ Cf. [Володимир (Мельник), єпископ Володимир–Волинський і Ковельський], „Пасхальне послання єпископа Володимир–Волинського та Ковельського Володимира всесесним пастирям, преподобному чернецтву і боголюбивій пастві Володимир–Волинської єпархії Української Православної Церкви“, Свято-Воскресенський кафедральний собор — Офіційний сайт кафедрального собору, Українська Православна Церква, Володимир–Волинська єпархія, Ковельське городське благочиние, Пасха Христова, 2012 р. у Володимирі–Волинському, <https://voskressobor.church.ua/2014/04/20/pasxalne-poslannya-jepiskopa-volodimir-volinskogo-ta-kovelskogo-volodimira/> (accessed on April 13, 2023).

Note: all web references mentioned in this paper are consulted for the last time on April 13, 2023, if it is not differently stated.

⁷ Cf. [Філарет (Кучеров), Архієпископ Львівський і Галицький], „Різдвяне послання 2018: Різдвяне послання архієпископа Львівського і Галицького Філарета всесесному духовенству, боголюбивому чернецтву і всім вірним чадам Львівської єпархії Української Православної Церкви“, Інформаційно-просвітницький відділ Львівської єпархії, Різдво Христове 2017/2018 року Божого, м. Львів, <https://upc.lviv.ua/publikatsiji/poslannya/rizdvyaniposlannya/740-rizdvyaneposlannya-2018> (accessed on April 13, 2023).

the Paschal Epistle of Metropolitan Augustine (Markevich) of Bela Tserkva and Boguslav,⁸ or in the Paschal Epistle of Metropolitan Luka (Kovalenko) of Zaporizhzhia and Melitopol,⁹ or in the Paschal Epistle of Metropolitan Onufriy (Berezovsky) of Kiev and All Ukraine¹⁰ — all bishops of the Ukrainian Orthodox Church), or in sermons of the Ukrainian Orthodox hierarchs (e.g. in the sermons of Metropolitan Onufriy,¹¹ or in the sermons of Bishop Nataniel (Krykota) of Volyn and

⁸ Cf. [Августин (Маркевич), Митрополит Білоцерківський і Богуславський], „Пасхальне послання всесеченому духовенству, чернецтву і вірним Білоцерківської єпархії Української Православної Церкви митрополита Білоцерківського і Богуславського Августина“, Білоцерківська єпархія, Українська Православна Церква — Офіційний сайт єпархії, Пасха Христова 2019 року Божого, м. Біла Церква, https://bilatserkva.church.ua/files/2020/01/pashalne_poslannya_2019.pdf (accessed on April 13, 2023).

⁹ Cf. [Лука (Коваленко), Митрополит Запорізький і Мелітопольський], „Пасхальное послание Высокопреосвященнейшего Луки, Митрополита Запорожского и Мелитопольского, пастырям, монашеству, казачеству и всем боголюбивым чадам Запорожской епархии“, [Свято-Николаевский женский монастырь — Украинская Православная Церковь, Запорожская епархия], Пасха Христова 2020 р., г. Запоріжжя, <https://monos-zp.church.ua/2020/04/18/pasxalnoe-poslanie-vysokopreosvyashhennejshego-luki-mitropolita-zaporozhskogo-i-melitopolskogo-pastyryam-monashestvu-kazachestvu-i-vsem-bogolyubivym-chadam-zaporozhskoj-eparxii/> (accessed on April 13, 2023).

¹⁰ Cf. [Онуфрій (Березовський), Митрополит Київський і всієї України], „Пасхальне послання Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія Архієпископа, пастирям, чернецтву та всім вірним чадам Української Православної Церкви“, Інформаційно-просвітницький відділ УПЦ — Офіційний сайт, Українська Православна Церква, Пасха Христова 2020 р., м. Київ, <https://news.church.ua/2020/04/15/pasxalne-poslannya-predstoyatelya-2020/#2023-04-20> (accessed on April 13, 2023).

¹¹ Cf. [Онуфрій (Березовський), Митрополит Київський і всієї України], „Слово на вручення жезла єпископу Дубенському Пимену (Вояту)“, Офіційний веб-сайт Київської духовної академії і семінарії, 25.03.2018, <http://kdais.kiev.ua/event/Слово-на-вручення-жезла-єпископу-Дубе/> (accessed on April 13, 2023); [Онуфрій, Митрополит Київський і всієї України], „Слово на вручення жезла єпископу Переяслав-Хмельницькому Діонісію“, Офіційний веб-сайт Київської духовної академії і семінарії, 19.12.2018, <http://kdais.kiev.ua/event/Слово-на-вручення-жезла-єпископу-Пере/> (accessed on April 13, 2023).

Lutsk,¹² etc.), or on the official presentations of the Ukrainian Orthodox dioceses (e.g. on the official websites of Diocese of Mukachevo,¹³ Diocese of Volyn,¹⁴ Diocese of Kiev,¹⁵ Diocese of Rovno,¹⁶ etc.). Moreover, there are hundreds of excerpts from his works, and also many of his works quoted or

¹² Cf. „Сонми наших святих — це плоди тієї віри, яку Господь приніс на землю, — архієпископ Нафанаїл“, Православна Волинь, 22 Червня 2020, <https://pravoslavna.volyn.ua/sonmy-nashyh-svyatyh-cze-plody-tiyeyi-viry-yaku-gospod-prynis-na-zemlyu-arhiyepyskop-nafanayil/> (accessed on April 13, 2023); „Архієпископ Нафанаїл у неділю м'ясопуну провів духовні бесіди у кафедральному соборі“, Православна Волинь, 11 Березня 2021, <https://pravoslavna.volyn.ua/osnovy-pravoslavya/> (accessed on April 13, 2023), etc.

¹³ Cf. Ольга Палош, „Праця і відпочинок: як знайти гармонію?“, Мукачівська єпархія Української Православної Церкви, 22.07.2014, <https://m-church.org.ua/2014/07/22/pracya-i-vidpochinok-yak-znajti-garmoniyu/> (accessed on April 13, 2023); Диякон Володимир Василик, „До 100-річчя від дня початку Першої світової війни“, Мукачівська єпархія Української Православної Церкви, 01.08.2014, <https://m-church.org.ua/2014/08/01/do-100-richchya-vid-dnya-pochatku-pershoji-svitovoji-vijni/> (accessed on April 13, 2023); Протоіерей Олександр Монич [Духовенство та вірники Мукачівської Православної єпархії], „Вітання владичі Феодору з нагоди дня Ангела!“, Мукачівська єпархія Української Православної Церкви, 15.12.2015, <https://m-church.org.ua/2015/12/15/vitannya-vladici-feodoru-z-nagodi-dnya-angela/> (accessed on April 13, 2023), etc.

¹⁴ Cf., for instance, „Свт. Миколай Сербський, настанови людині, що не бачить себе: про пристрасті“, Православна Волинь — Офіційний сайт Волинської єпархії УПЦ, 29 Жовтня 2020, <https://pravoslavna.volyn.ua/svt-mykolaj-serbskyj-nastanovy-lyudyni-shho-ne-bachyt-sebe-pro-prystrasti/> (accessed on April 13, 2023); „Про три предмети не поспішай міркувати — актуальні поради Святителя Миколая Сербського“, Православна Волинь — Офіційний сайт Волинської єпархії УПЦ, 17 Травня 2021, <https://pravoslavna.volyn.ua/protry-predmetry-ne-pospishaj-mirkuvaty-aktualni-porady-svyatyatelya-mykolaya-serbskogo/> (accessed on April 13, 2023), etc.

¹⁵ Cf. [Митрополит Бориспільський і Броварський Антоній (Паканич)], „Керуючий справами УПЦ розповів, який народ вийде з війни переможцем“, Офіційний сайт Київської Митрополії Української Православної Церкви, 24. 3. 2022., <https://mitropolia.kiev.ua/keruyuchyj-spravamy-upcz-rozprovivyakyj-narod-vyjde-z-vijny-peremozhcem/> (accessed on April 13, 2023).

¹⁶ Cf. „Притча: як ластівки навчилися літати у теплі краї. Святитель Миколай Сербський“, Рівненська єпархія УПЦ — Офіційний сайт, 1 Лютого 2023, <https://rivne.church.ua/2023/02/01/prytcha-yak-lastivky-navchylis-litaty-v-tepli-krayi/> (accessed on April 13, 2023).

published online in the Ukrainian language, available on official web presentations of the Ukrainian Orthodox dioceses, monasteries, parishes,¹⁷ schools, other organizations and institutions,¹⁸ etc. Velimirovich's songs are sung by the Ukrainian Orthodox seminarists,¹⁹ and his ideas are present in the homiletical exercises of the Ukrainian Orthodox students.²⁰ Recently a short biography i.e. hagiography of Saint Bishop

¹⁷ Cf. Василь Гуцал, „Вічна пам'ять». Яке значення цих слів?“, Свято-Миколаївський храм — Офіційний сайт парафії, Українська Православна Церква, Мукачівська єпархія, Мукачевское районное благочиние, Вересень 19, 2014, <https://chinadievo.church.ua/2014/09/19/vichnaya-pamyat-yake-znachennya-cix-sliv/> (accessed on April 13, 2023); Протоіерей Євгеній Назаренко, „Лікар Небесний“, Соборный храм Благовещения Пресвятой Богородицы — областной центр (город Святой Елисаветы), 11 Ноябрь 2017, <https://blagoveschenskiy.church.ua/2017/11/11/likar-nebesnij/> (accessed on April 13, 2023), etc.

¹⁸ Cf. „Браття, уповайте на Бога»: знайдена невідома раніше проповідь Святителя Миколая Сербського. Рукопис виявлено в монастирі Студенця“, Портал «Православная Жизнь» [Портал Украинской Православной Церкви], 28/07/2020, <https://pravlife.org/uk/content/brattya-upovayte-na-boga-znaydena-nevidoma-ranishe-propovid-svyatytyela-mykolaya-serbskogo> (accessed on April 13, 2023); Василіса Шуріна, „Притча: про явлення ангелів і бісів. Святитель Миколай Сербський“, СПЖ „Союз православних журналістів“, 14 Січня 2022, <https://spzh.news.ua/istorija-i-kulytrua/85636-pritcha-o-javlennjah-angelov-i-besov-svyatitely-nikolaj-serbskij> (accessed on April 13, 2023); Протоіерей Володимир Долгих, „Миколай Сербський про війну, мир та людину“, СПЖ „Союз православних журналістів“, 18 Березня 2022, <https://spzh.news.ua/chelovek-i-cerkovy/87101-nikolaj-serbskij-o-vojnje-mire-i-cheloveke> (accessed on April 13, 2023); „Святитель Миколай (Велимирович), єпископ Охридський і Жицький“, Благодійний центр УПЦ «Благовість», <https://blagovist.church.ua/zhytija-sviatykh/sviatitel-mykolay-velymyrovych-iepyskop-okhrydskyy-i-zhytskyy> (accessed on April 13, 2023).

¹⁹ Cf. „Сумські семінаристи привітали жителів с. Кам'янка зі святом Святителя Миколая“, Сумська духовна семінарія імені Блаженнішого Митрополита Володимира (Сабодана), 19 грудня 2019 року, <https://sds.sumy.ua/uk/knopki2/novini/sumski-seminaristi-privitali-zhiteliv-s.-kamyanka-zi-svyatom-svyatitelya-mikolaya.html> (accessed on April 13, 2023).

²⁰ Cf. „Проповідь вихованця 3-А класу бакалавріата Семінарії Ваврика Павла за Вечірньою молитвою 28 лютого 2018 року на тему: «Роздуми про піст», Офіційний веб-сайт Київської духовної академії і семінарії, 28.02.2018, <http://kdais.kiev.ua/event/6765/> (accessed on April 13, 2023).

Nicholai Velimirovich appeared translated into the Ukrainian language, as a part of a newer collection of Lives of Saints.²¹

Bishop Nicholai's cult is widespread in the Ukrainian Orthodox context — both in canonical Orthodox Church and in newly established jurisdictions (his works and thoughts are present on web presentations of Ukrainian Orthodox associations,²² and also at the official web pre-

²¹ Cf. Ієромонах Макарій Симонопетрський, *Життя святих, укладені на Святій Горі Афон. Синаксар. Т. 5. Травень*, доповнений переклад з французької [пер. з фр.: Я. Вестель, Д. Морозова; пер. з рос.: О. Ричок; наук. ред.: прот. Богдан Огульчанський, Д. Морозова] (Київ: Фонд пам'яті блаженнішого митрополита Володимира — Дух і літера, 2020) (3 травня / 20 квітня).

There is also a short biography of Bishop Nicholai published in Ukraine in the Russian language — cf. [И. Ф. Прийма], „Святитель Николай Сербский (Велимирович)“, *Мгарській колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 62 (березень 2008).

Additionally, there are various short notes useful for the research of Bishop Nicholai published in Ukraine — for instance, „Святые Архангелы под Призреном“, *Седмица: православные новости за неделю [Винница]*, № 45 (96) (7–14 ноября 2008): 9 (on the first church dedicated to Bishop Nicholai Velimirovich in the Monastery of St. Archangels near Prizren in 1996), etc.

²² Cf., for instance, „Про значення слів Христових: “не мир прийшов Я принести, а меч”. Святитель Миколай Сербський (Велімірович)“, Православний молодіжний веб-портал Hram.Lviv.Ua, 25 сер 2014, <http://hram.lviv.ua/2965-pro-znachennya-sliv-hristovih-ne-mir-priyшов-ya-prinesti-a-mech.html> (accessed on April 13, 2023); „Про помсту і месника. Святитель Микола Сербський (Велимирович)“, Небо — християнський український сайт для батьків і дітей, 17.02.2016, https://nebo.at.ua/publ/dukhovni_pitan_nja/propovidi_nauki/pro_pomstu_i_mesnika_svjatitel_mikola_serbskij_velimirovich/14-1-0-546 (accessed on April 13, 2023); „А коли почуєш про мою смерть, тихо помолись: «Вічна пам'ять» [Святитель Микола Сербський]“, Во здоров'я, во спасеніє, 11.09.2017, <https://vozdravie.wordpress.com/2017/09/11/a-koli-pochuєsh-pro-moю-smertь-tiho-pomol/> (accessed on April 13, 2023); Святитель Миколай (Велімірович), „Сім висловів Христа на хресті“, «Київське Православ'я» — міжнародний науковий проект «Православного Духовного Центру апостола Івана Богослова», 06.04.2018, <http://kyiv-pravosl.info/2018/04/06/sim-vysloviv-hrysta-na-hresti/> (accessed on April 13, 2023); Святитель Миколай Сербський (Велимирович), „Слово в день Покрови Пресвятої Богородиці“, «Київське Православ'я» — міжнародний науковий проект «Православного Духовного Центру апостола Івана Богослова», 14.10.2021, <http://kyiv-pravosl.info/2021/10/14/svyatitel-mykolaj-serbskij-slovo-v-den-pokrovу-presvyatoji-bohorodytsi/> (accessed on April 13, 2023); Протоієрей

sentations of other Ukrainian Orthodox communities,²³ and in their official publications as well).²⁴ Moreover, Bish-

Сергій Цюма, „Правові інтерпретації Жертви Христової у світлі православного віровчення“ [quoting Velimirovich], Апологет: православний апологетичний сайт, <https://apologet.kiev.ua/-838773314/100-statti-prot-sergiya-tsomi/1273-soterioilgia.html> (accessed on April 13, 2023), etc.

²³ Cf., for instance, „Святитель Миколай Сербський. Різдяна казка“, Львівсько-Сокальська єпархія. Офіційний веб-сайт Львівсько-Сокальської єпархії, 05.01.2012, <https://gradleva.com/publications/svyatitel-mykolay-serbskyy-rizdyvana-kazka> (accessed on April 13, 2023); Протоіерей Миколай Капігула, „Проповідь в 24-у Неділю після П'ятидесятниці“ [quoting Velimirovich], Українська Православна Церква (Православна Церква України) — Рівненська єпархія, 18 листопада 2017, <http://rivne-cerkva.rv.ua/news/3452-propovid-v-24-u-nedilu-pislia-p-iatydesiatnytsi.html> (accessed on April 13, 2023); „Проповідь святителя Миколи Сербського у день Покрови Пресвятої Богородиці“, Церква Воскресіння Господнього Золочівське благочиння, 14.10.2021, <https://voskresinnia.org.ua/propovid-svyatytelia-mykoly-serbs-koho-u-den-pokrovu-presviatoi-bohorodytsi/> (accessed on April 13, 2023); „Місіонерські листи святителя Миколи Сербського“, Православна Сумщина: Веб-портал Сумської єпархії Православної Церкви України, http://www.pravoslavlya.sumy.ua/articles.php?cat_id=3 (accessed on April 13, 2023); „Книги святителя Миколая Сербського“ [Бесіди; Біблійні теми; Життя у світлі Біблії; Роздуми про добро і зло; Заповіді блаженства], Сайт релігійної громади Церкви Святого Миколая, Запоріжжя, http://cerkva.zp.ua/p_knigi-svyatytelya-mikolaya-serbskogo.html (accessed on April 13, 2023), etc.

²⁴ Cf., for example, Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Лист 8. Священникові К., про світову кризу“, *Духовна Криниця*, № 1 (1) (Червень 2013): 4; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Лист 85. Про сповідь“, *Духовна Криниця*, № 7 (7) (Грудень 2013): 2; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Лист 108. Степану Д., на запитання про те, що нам робити, щоб краще жити“, *Духовна Криниця*, № 9 (16) (Вересень 2014): 2; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Лист 18. П. Ю., на запитання, навіщо перед іконою запалюється лампадка“, *Духовна Криниця*, № 6 (61) (Червень 2018): 3; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Лист 42. Ревному читачеві Святого Письма, на запитання, чому Дух Святий з'явився у вигляді вогню“, *Духовна Криниця*, № 6 (61) (Червень 2018): 5; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Святитель Миколай Сербський про раптову смерть“, *Духовна Криниця*, № 10 (65) (Жовтень 2018): 8; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Освіченій жінці, яка скаржиться на невдячність [Лист 71]“, *Духовна Криниця*, № 2 (69) (Лютий 2019): 4; Святитель Миколай Сербський [Велімірович], „Чоловікові, який отримав високу посаду, але не став щасливим [Лист 76]“, *Духовна Криниця*, № 2 (69) (Лютий 2019): 5; cf. also Олесь Тоцька, „Як стати ідеальним підлеглим із погляду християнства“, *Волинські єпархіяльні відомості: часопис Волинської єпархії*

op Nicholai is a prominent saint and quoted and respected author in Ukrainian Orthodox communities abroad as well²⁵ — and even in Ukrainian non-Orthodox Christian

Київського Патріархату, № 2 (147) (лютий 2017): 6–7 (referring to Velimirovich's words on love and patience towards everyone); Іоан (Яременко), Митрополит Черкаський і Чигиринський Православної Церкви України [ПЦУ], „Святкуючи Покрову, ми продовжуємо традиції наших славних українських воїнів“, *Моя Церква: офіційне видання Київської Митрополії Православної Церкви України*, № 3 (3), 28 вересня 2019 (2019): 2 (quoting Velimirovich's words on the protection of Ukrainians by the Most Holy Theothokos), etc.

²⁵ Cf., for instance, „Вірші святителя Миколая Сербського“, Українська Православна Церква — Парафія на честь Покрови Пресвятої Богородиці в м. Гамбург, 05/03/2018, <https://pokrov-hamburg.de/2018/05/03/virshi-svyatytyela-mykolaya-serbskogo/> (accessed on April 13, 2023); „Єпископ Микола Сербський (Велімірович) — Неділя дванадцята після П'ятидесятниці. Євангеліє про тягар багатства“, Місіонерський центр ім. преп. муч. Афанасія ігумена Брестського, 03.09.2022, <https://www.ua.afanasiy.net/articles/episkop-mikola-serbski-nedilia-12-pislia-piatidesiatnitci/> (accessed on April 13, 2023); „Єпископ Микола Сербський (Велімірович) — Неділя чотирнадцята після П'ятидесятниці. Євангеліє про весілля царського сина“, Місіонерський центр ім. преп. муч. Афанасія ігумена Брестського, 18.09.2022, <https://www.ua.afanasiy.net/articles/episkop-mikola-serbski-nedilia-14-pislia-piatidesiatnitci/> (accessed on April 13, 2023); О. Павло Боднарчук, „Неділя Хрестопоклонна. ‘Хресту Твоєму поклоняємося, Владико, і святе Воскресіння Твоє славимо“, *Українське православне слово = Ukrainian Orthodox Word. Офіційне видання Української Православної Церкви в США*, рік LXVII, чис. IX (січень – квітень 2018): 13 [also available online: Прот. Павло Боднарчук, „Неділя Хрестопоклонна“, *Ukrainian Orthodox Church of the USA*, https://www.uocofusa.org/news_140318_1 (accessed on April 13, 2023)] (quoting Velimirovich); Ihor Georges Kutash, „Я хотів і своє додати“ [One Candle Lights Another (UA/EN/FR)], *Ukrainian Orthodox Church of Canada (UOCC)*, <https://www.uocc.ca/articles/one-candle-lights-another-ua-en-fr/> (accessed on April 13, 2023) (quoting Velimirovich); О. Ігор Куташ, „«Браття! Любімо один одного!»“ (a leaflet published in Canada in September 2018?), *Ukrainian Orthodox Church of Canada (UOCC)*, <https://www.uocc.ca/wp-content/uploads/2018/09/St.-John-the-Theologian.pdf> (accessed on April 13, 2023) (referring to Velimirovich's *Prologue*); О. Ігор Куташ, „Навіть сухе дерево пчілки медом наповняють“ (a leaflet published in Canada in September 2018?), *Ukrainian Orthodox Church of Canada (UOCC)*, <https://uocc.ca/wp-content/uploads/2018/09/St.-Isidore-the-Constant-of-Word.pdf> (accessed on April 13, 2023) (quoting Velimirovich's verses), etc.

Interestingly enough, Bishop Nicholai is quoted in a discussion at the Symposium “Ukrainian Orthodoxy in the Global Family of Orthodox Churches: Past, Present and Future” [„Українське православ'я в світовій спільноті Право-

contexts — both Greek Catholic²⁶ and Protestant.²⁷ His authority and his spiritual reputation furthermore extend to Ukrainian academia,²⁸ and to secular institutions,²⁹ so he

славних Церков: минуле, сьогодні та майбутнє“] (which was held at St. Michael's College, University of Toronto, in May 2014) by Very Reverend Archpriest Bohdan Hladio (from the Ukrainian Orthodox Church of Canada). This Symposium brought together academics and Church leaders from various jurisdictions in Ukraine for the first time. Hladio's communication [without the discussion] is posted on YouTube (cf. UkeTube, “Systematic Spirituality: Towards Authentic Orthodox Family Life, Bohdan Hladio,” YouTube, 29. 5. 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=2pSjflDRdJl> (accessed on April 13, 2023); cf. also St. John the Baptist Ukrainian Orthodox Church, “Fr. Bohdan Hladio, Systematic Spirituality Towards Authentic Orthodox Family Life,” YouTube, 10. 5. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=77sZiNzmCc> (accessed on April 13, 2023)), and his paper with the discussion is recently published in Ukrainian translation (cf. Прот. Богдан Гладь, „Систематична духовність: на шляху до автентичного православного сімейного життя“, in *Українське православ'я в світовій спільноті Православних Церков: минуле, сучасне та майбутнє*, упорядник С. Башинський (Київ: Дух і літера, 2022), 321–339: 339).

²⁶ Cf. Єпископ Микола Сербський, „Притча про цілування руки священника“, Християнський портал «Кіріос», П'ятниця, 31 липня 2015, <https://kyrios.org.ua/literature/pritchi-ta-istoriyi/17450-pritcha-pro-tsiluvannja-ruki-sv-jaschenika.html> (accessed on April 13, 2023); cf. also Василь Знаменний, „Коли говоримо людина...“, *Пізнай правду: християнський часопис [Львівської Духовної Семінарії Святого Духа УГКЦ]*, № 1 (64) (лютий–березень 2004): 28–30: 28, 30 (quoting Velimirovich); Євген Карпінєць, „Сквернослів'я: Quo vadis?“, *Слово: релігійно-суспільний часопис Дрогобицької духовної семінарії УГКЦ*, № 4 (68) (2016) [also available online: Євген Карпінєць, „Сквернослів'я: Quo vadis?“, Дрогобицька духовна семінарія блаженних священномучеників Северина, Якіма та Віталія — УГКЦ, <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2016/1912-skvernoslivja-quo-vadis-2018.html> (accessed on April 13, 2023)] (referring to Velimirovich's reflection), etc.

²⁷ Cf. [Святитель Микола Сербський (Велімірович)], „Святитель Микола Сербський про світову кризу“, *Слово вчителю: християнський духовно-просвітницький часопис*, № 2 (8) (2009): 12.

²⁸ Cf. Анастасія Корен, „Релігійна символіка православних ікон“, Науковий блог — Національний університет «Острозька академія», 07.06.2013, <https://naub.oa.edu.ua/2013/relihijna-symvolika-pravoslavnyh-ikon/> (accessed on April 13, 2023) (referring to Velimirovich's reflection).

²⁹ Cf. Духовно-просвітницький Центр імені Святих Апостолів МАУП, „Свято святителя Миколая у МАУП“, Міжрегіональна Академія управління персоналом — МАУП, 20 Грудня 2013, <https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/novini/usi-novini/svyato-svyatitelya-mikolaya-u-maup.html> (accessed on April 13, 2023).

is quoted even in secular media.³⁰ We can assume that the popularity of Bishop Nicholai³¹ impacted authors from Ukraine to consider his theological contribution.

³⁰ Cf. Дмитро Крапивенко, „Реквієм по Ремарку“, *Український тиждень*, № 46 (55), 14 Листопада 2008 (2008): 55 [also available online: <https://tyzhden.ua/rekviem-po-remarku/> (accessed on April 13, 2023)] — referring to Velimirovich's words regarding the word “crisis”; Михайло Сорока, „Святий Афон у різдвяні дні“, *Українформ* — Мультимедійна платформа іномовлення України, 07.01.2021, <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3167380-svatij-afon-u-rizdvani-dni.html> (accessed on April 13, 2023) — quoting Velimirovich's words on Mt. Athos; Юрій Сисін, „Мартин і мило або За межею сміху“, *Чорноморські новини: одеська обласна громадсько-політична газета*, № 56–57 (22275–22276) (четвер–субота 15–17 липня 2021 року) [also available online: <https://chornomorka.com/archive/22275-22276/a-15266.html> (accessed on April 13, 2023)] — quoting Velimirovich's words on St. Martin; Святитель Миколай Велимирович, „Не судить священників. Вони вдсятеро разів строгіше відповідатимуть перед Богом за вас — варто замислитись“ (підготував Андрій Власенко), «33-й канал»: *найтиражніша газета Вінниччини та Центру України*, 09.08.2021, <https://33kanal.com/news/144753.html> (accessed on April 13, 2023), etc.

³¹ The popularity of Bishop Nicholai in Ukraine is the fact that is noted in an interview with Serbian students by Oksana Martishina; cf. Оксана Мартишина, „Зв'язки України та Сербії“, *Україна Православна* — Офіційний сайт Української Православної Церкви, 21.02.2014, <http://pravoslavnye.org.ua/2014/02/мартишина-оксана-звязки-україни-та/> (accessed on April 13, 2023): “Today, one cannot fail to remember the outstanding Serbian Church figure, inspired preacher, Saint Nicholai of Serbia (Velimirovich), whose books and spiritual homilies are very popular in Ukraine and Russia” (our provisional translation from Ukrainian).

In the same sense, during the celebration of the feast of Saint Nicholai Velimirovich in the Lelić Monastery in Serbia on May 3, 2017, where the delegation of the Ukrainian Orthodox Church was led by Metropolitan Luka (Kovalenko) of Zaporizhia and Melitopol and Bishop Iona (Cherepanov), vicar of Metropolitan Onufriy of Kyiv, Metropolitan Luka said in his sermon that Bishop Nicholai is highly respected in Ukraine and that “his works are read there [in Ukraine], and the people are spiritually nourished by them, just like here [in Serbia]” — cf. J[адранка]. J[анковић]., „Заједничка молитва православних народа крај кивота Светог Владике Николаја“, *Информативна служба Српске Православне Епархије ваљевске*, 3. маја 2017, <http://www.eparhijavaljevaska.rs/index.php/2017/05/03/zajednicka-molitva-pravoslavnih-naroda-kraj-kivota-svetog-vladike-nikolaja/> (accessed on April 13, 2023); cf. also „Прослава Св. Николаја“, *Православље* — *новине Српске Патријаршије*, година LI, број 1204 (15. мај 2017): 47.

On this Bibliography

This short bibliography is a small contribution to further studies of Nicholai Velimirovich in Ukraine; in the scope of this paper there will be printed publications, so we will omit many short works of Bishop Nicholai published in Ukraine online, as well as many studies on Bishop Nicholai that appeared on the Ukrainian Internet but not in print.

In the first section of this short bibliography, we will offer a preliminary list of known translations of Velimirovich's works published in Ukraine both in Ukrainian and in the Russian language; the section will be limited to books (and booklets) written by Velimirovich.³² This research was made mainly through

³² Of course, there are much more Velimirovich's articles or excerpts from his works published in Ukraine both in Russian and Ukrainian language (cf., for instance, Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Стеклянные глаза Индии“, пер. д.ф.н. проф. И. А. Чароты, *Живой родник: православный собеседник – Донецк*, № 7 (2003): 17–18; № 8–9 (2003): 26–27; Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Перед зеркалом“, *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 71 (грудень 2008); Святитель Николай Сербский (Велимирович), „«И когда Я вознесен буду от земли, всех привлеку к Себе». Слово на праздник Вознесения Господня“, *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 76 (травень 2009); Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Вознёсся на небо Тот, Который вмещал небо в Себе. Слово на праздник Вознесения Господня“, *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 88 (травень 2010); Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Богородица на смертном одре“, *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 91 (септень 2010); Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Беседы на Евангелие. Неделя одиннадцатая по Пятидесятнице. Евангелие о прощении, Мф., 77 зач., 18:23–35“, *Православный взгляд*, № 5 (10) (2010): 64–71; Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Светлое Воскресение Христово. Евангелие о Победителе смерти“, *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 111 (квітень 2012); Святитель Николай Сербский (Велимирович), „Благовещение Пресвятой Богородицы. Евангелие архангела Гавриила“, *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 123 (квітень 2013); Святитель Николай Сербский [Велимирович], „Спадщина святых“, *Відо-*

the eCatalog of the Vernadsky National Library of Ukraine in Kiev,³³ the electronic catalog of the Library of the Kiev Theological Academy and Seminary of the Ukrainian Orthodox Church,³⁴ the electronic catalog of the Odessa National Scientific Library,³⁵ the electronic catalog of Stefanyk National Science Library in Lvov,³⁶ and other Ukrainian libraries, as well as Google and Yandex search engines. We tried to provide as much data as possible, but for some editions, there are incomplete records — and some data is missing (e.g. the name of the translator, ISBN, or pagination).

In the second section, we will list a selected bibliography of Bishop Nicholai Velimirovich in the Ukrainian scholarship, limited to authors who published their works in the Ukrainian language.³⁷ This short section will not include articles from newspapers, gazettes, or other periodicals, but only from peer-reviewed scientific publications — academic journals, proceedings, and scholarly monographs.³⁸

мости Полтавської єпархії — всеукраїнська православна газета: видання Полтавської єпархії Української Православної Церкви, № 10 (143) (жовтень 2013): 8; Святитель Микола Сербський [Велімірович], „Про сучасне ідолопоклонство і його наслідок — війну“, Мгарській колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал, № 5 (148–149) (травень–червень 2015): 22–25, etc.), but due to the limitations of this paper, we will omit these shorter texts.

³³ Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ (<http://irbis-nbuv.gov.ua/>).

³⁴ Бібліотека Київської духовної академії і семінарії Української Православної Церкви, Київ (<http://lib.kdais.kiev.ua/>).

³⁵ Одеська національна наукова бібліотека, Одеса (<http://catalog.odnb.odessa.ua/>).

³⁶ Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника, Львів (<http://aleph.lsl.lviv.ua/>).

³⁷ Omitting translations to the Ukrainian language, although there are translations that are interesting for our topic — cf., for instance, Калліст (Вейр), Митрополит Діоклійський, „Передмова“, in Вселенський Патріарх Варфоломій, *Вічна-віч із Тайною. Православне християнство у сучасному світі*, пер. з англ. Дарини Морозової (Київ: Дух і літера, 2011), 19–40: 20 (quoting Velimirovich); cf. also Гладь, „Систематична духовність“, 339 (referring to Velimirovich), etc.

³⁸ Omitting popular publications, although there are some interesting for this research — e.g., a book written by Oleksandr Oleksandrovych Bulavin, a

This section will illustrate how Ukrainian scholars considered Bishop Nicholai an authoritative figure. Interestingly enough — as an authoritative figure not only in the Humanities! There are scientific papers interesting for studies of Bishop Nicholai (and other Serbian churchmen as well) published in Ukraine but not in the Ukrainian language;³⁹

Major General of the Security Service of Ukraine, in which there is interesting information on Miloš Brašić, a journalist who was close to Serbian Orthodox hierarchy — including Serbian Patriarch Varnava Rosić (1880–1937) and Bishop Nicholai Velimirovich — who actually served in Soviet military intelligence since 1934 and headed the “Pavlodar” intelligence station in Belgrade — cf. Олександр Булавін, *Іноземці на службі радянської розвідки* (Луцьк: Волинська мистецька агенція “Терен”, 2014), 177, etc.

³⁹ Cf., for instance, В. А. Посредников, „О методологии и некоторых ее принципах в археологии (продолжение)“, *Донецкий археологический сборник*, Выпуск 12 (2006): 144–176: 156–157, 175, URI: <https://jdac.donnu.edu.ua/article/view/8596> (referring to Velimirovich’s understanding of Hinduism); В. В. Компаниец, „Проблема морального фактора в экономике: история и современность“, *Наука и прогресс транспорта. Вестник Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта*, № 20 (2008): 225–232: 229–230, 232, URI: <http://stp.dnii.edu.ua/article/download/17409/15111> (referring to Velimirovich’s *Nomology*); В. В. Погоржельская, „О музыкальном начале и ладе в произведениях Гоголя“, *Східнослов’янська філологія: збірник наукових праць*, Вип. 14 [Літературознавство] (2009): 232–237: 235–236 (quoting Velimirovich); Архиепископ Антоний (Паканич). „Желание измениться — фундамент покаянного подвига“, *Труди Київської Духовної Академії*, № 16 (2012): 373–376: 374–375 (referring to Velimirovich’s works); Г. В. Задорожный и В. Н. Олефир, „Духовно-устойчиво-ноосферное развитие как смысло-понимательно-человечное хозяйственное спасение человека“, *Социальная экономика. Научный журнал Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина*, № 1 (январь–март) (2013): 51–73: 67, URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2013_1_8 (referring to Velimirovich’s *Nomology*); Людмила Буркова, „Диагностика жизненных ценностей личности как управляющего параметра в прогнозировании и построении жизненных стратегий“, *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць*, Випуск 1 (10) (2013): 19–31: 29, 31 (referring to Velimirovich); В[иктор]. И[ванович]. Косик, „Очерк о заботливом НГХ и его детище Хорватской православной церкви (1942–1945 гг.): к вопросу о метаморфозах в истории“, *Дриновський збірник*, Том VII (2014): 311–324: 320, URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drin_2014_7_39 (referring to Velimirovich as the bishop who received Spiridon Mifka into the monastery of St. Nicholas in 1936); Людмила Владимировна Шаповалова, „Духовная реальность музыкального произведения и методы её познания“, *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. [Когнітивне музикознавство. Назвстріч 100-річ-*

чо Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.] *Збірник наукових статей*, Випуск 40 (2014): 11–32: 12, 31 (quoting Velimirovich); Е[лена]. С. Рождественская, „Выпускники юридического факультета Харьковского университета: Святитель Иоанн Шанхайский и Сан-Францисский (Михаил Максимович)“, *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*, Випуск 19 (2015): 16–20: 17, URI: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/5665> (referring to Velimirovich); Михаил Шкаровский, „Русское монашество Афона и Сербская Православная Церковь в первой половине XX века“, in *Афонское наследие: Научный альманах («The Athonite Heritage», a Scholar's Anthology)*. Вып. 1–2: *Материалы международной научной конференции «Русь и Афон: тысячелетие духовно-культурных связей»*, Чернигов, 28–29 ноября 2014 г., ред. Сергей Шумило и Светлана Шумило (Киев — Чернигов: Издание Международного института афонского наследия в Украине, 2015), 174–190: 176–179, 186–188 (on Athonite relations of Bishop Nicholai); Иеромонах Алексий (Корсак), „Древнерусский монастырь на Афоне и преп. Антоний Киево-Печерский: К 1000-летию древнерусского монашества на Афоне“, *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)*, Випуск 4 (2015): 49–63: 57 (on the ordination of Schema-Archimandrite Gabriel Legach to the rank of hierodeacon by Bishop Nicholai in 1937); В[олодимир]. В[ікторович]. Бурега, „Выпускник Киевской духовной академии Чедомир Марьянович: штрихи к портрету“, *Труди Київської Духовної Академії*, № 22 (2015): 174–190: 178, 189 (with useful information on the overlapping pathways of Čedomir Marjanović and Bishop Nicholai); В. В. Компаниец, *Нравственные основы экономики и предпринимательской деятельности. Конспект лекций. В 4-х ч. Часть 1* (Харьков: Українська державна академія залізничного транспорту, 2016), 47–48, 50–52, 55, 58–59, 80, 95–97, 104, 138 (referring to and quoting Velimirovich); В. Н. Смирнов, *Христианская Церковь в борьбе с фашизмом. Освобождение народов Европы от нацизма в годы Второй мировой войны* (Харьков: „Финарт“, 2016), 144 (referring to Velimirovich's call for the struggle of people of all nationalities and religions against Nazism); Елена Анатольевна Хорошавина, „Пути формирования исполнительской сербской гитарной традиции: от национально-культурных установок к уникальным стилистическим приемам“, *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової*, Випуск 25 (2017): 269–279: 272, 278–279, <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2017-25-269-279> (referring to Velimirovich's writings); Протоиерей Виктор Лохматов, „Харьковчане-священнослужители Русской Православной Церкви Заграницей“, in *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання богослов'я та історії Церкви» (до 1030-річчя Хрещення Київської Русі, 25-річчя канонізації Слобожанських новомучеників та 25-річчя відновлення духовної освіти на Слобожанщині)*, 9 жовтня 2018 р., м. Харків (Харків: Харківська духовна семінарія імені св. ап. і еван. Іоанна Богослова, 2018), 21–27: 23 (regarding Velimirovich's respect towards John Maximovich); A. S. Biloshytska, „A Self-Sufficient Personality in the Spiritual Dimension“ [A. С. Білошицька, „Самодостат-

ня особистість у духовному вимірі“], *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / Problems of Modern Psychology: Collection of Research Papers of Kamianets-Podilskiy National Ivan Ohiienko University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, No. 39 (2018): 31–42: 35, 41–42, <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.31-42> (referring to Velimirovich's works); Предраг Миодраг, „Митрополит Загребский д-р Дамаскин (Грданички) как церковный деятель и музыковед и его связи с Закарпатьем“, *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архієпископа Василя (Проніна)*, Випуск 5 (2018): 138–159: 142 (on *Spiritual Songs* — hymns of Bishop Damaskin Grdanicki as based on the texts of Bishop Nikolai); Р. А. Дудка, „Иустин Попович против экуменизма“, *Література та культура Полісся*, Том 94, № 111 [Серія «Історичні науки», № 11] (2019): 171–180: 171, 174, <https://doi.org/10.31654/2520-6966-2019-111-94-171-180> (on Bishop Nikolai as a teacher of St. Justin Popovich); Михаил Шкаровский, „Подвижническое служение афонского старца схиархимандрита Софрония (Сахарова)“, *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архієпископа Василя (Проніна)*, Випуск 6 (2019): 657–668: 658–659 (on Velimirovich as the Bishop who ordained Sakharov to the rank of hierodeacon); М[арина] В. Григорьева, „Святитель Иоанн Шанхайский и Сан-Франциский: путь к святости“, in *Слобожанщина. Погляд у минуле: збірник науково-документальних праць*, Документальний науковий краєзнавчо-літературно-генеалогічний проект «Ідентифікація Петренків» (Житомир: Дослідницький проект «Ідентифікація Петренків» — О. О. Євенок, 2019), 33–41: 34 (on Velimirovich's relation to John Maximovich); Архимандрит Феофан (Меджидов), „Концепция святителя Феофана Затворника о постепенном приходе жен-мироносиц ко гробу воскресшего Спасителя“, *Труди Київської Духовної Академії*, № 30 (2019): 61–78: 74–75 (referring to Velimirovich's interpretations of the Gospel); Григорий Голик, „Святитель Иоанн (Максимович), архиепископ Шанхайский и Сан-Францисский“, in *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання богослов'я та історії Церкви» (до 220-річчя створення Харківської єпархії)*, 5 листопада 2019 р., м. Харків (Харків: Харківська духовна семінарія імені св. ап. і еван. Іоанна Богослова, 2020), 211–213: 211 (again regarding Velimirovich's respect towards John Maximovich); Протоиерей Александр Монич, „Жизнеописание архимандрита Василия (Пронина) (08.09.1911 – † 05.01.1997)“, in *Собрание трудов. Архимандрит Василий (Пронин): в трех томах. Том I. Жизнеописание. Научные и богословские исследования*, сост. протоиерей Александр Монич, Юрий Данилец, издание второе, исправленное и дополненное (Ужгород: ОДО «Патент», 2020), 8–40: 12–14 (on Pronin as a student of Bitola Theological Seminary, and his encounters with three Saints — with Bishop Nikolai Velimirovich, Justin Popovich and John Maximovich); Радован Пилипович, „Култ новомучеников Ясеновацких в Сербской Православно Церкви (возникновение, развитие и литургическая практика)“, in *Церква мучеників: гоніння в віру та Церкву у*

on the other hand, there are also scientific papers that are interesting for studies of Bishop Nicholai Velimirovich and published in the Ukrainian language but outside of Ukraine.⁴⁰

XX столітті. Матеріали Міжнародної наукової конференції (6–7 лютого 2020 р., Свята Успенська Києво-Печерська Лавра), упоряд. С. В. Шумило, відп. ред. прот. В. Савельєв (Київ: Видавничий відділ Української Православної Церкви, 2020), 597–604; 599–602 (on Bishop Nicholai's fate during WWII, and on the special service he composed in memory of the Serbian New Martyrs, which he entitled "The Coral Necklace" / "The Necklace of Coral"); Протоиерей Евгений Легач и Наталия Дуна, „Свято-Антониевский храм как центр духовной жизни Харькова (к 190-летию Свято-Антониевского храма)“, in *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Православ'я в Україні: виклики часу й історичні традиції» (до 100-річчя від дня народження Високопреосвященнішого митрополита Харківського і Богодухівського Никодима (Руснака) (1921 – 2011 рр.)),* 13 квітня 2021 р., м. Харків (Харків: Харківська духовна семінарія імені св. ап. і еван. Іоанна Богослова, 2021), 59–63; 61, 63 (quoting Velimirovich); Оксана Орлова, „Поиск утраченного (К истории Ахтырской иконы Божией Матери)“, *Вѣстникъ Харьковской Духовной Семинарии*, 12 (12) (2021): 32–36; 35–36 (quoting Velimirovich); Архимандрит Феофан (Меджидов), „Раны на воскресшем теле Господа Иисуса Христа: библейско-богословское исследование“, *Труди Київської Духовної Академії*, № 37 (2022): 57–76; Архимандрит Феофан (Меджидов), „Раны на воскресшем теле Господа Иисуса Христа: библейско-богословское исследование (Окончание)“, *Труди Київської Духовної Академії*, № 38 (2023): 48–70; 51–52, 66, 70 (referring to Velimirovich's exegesis), etc.

⁴⁰ Cf., for instance, Тетяна Володимирівна Прудка, „Свобода з погляду релігії“, in *Monografia rok konferencyjna. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych | Science, Research, Development #17, Belgrade (Serbia) 30.05.2019–31.05.2019* (Warszawa: «Diamond trading tour», 2019), 81–83; 81, 83 (quoting Velimirovich).

It should be mentioned that there are also interesting papers published in literary periodicals in Ukrainian outside of Ukraine — for instance, in Romania (cf. Михайло Гафія Трайста, „Oberrohnen (Прозова коломийка для душі і серця) [Прелюдія]“, *Наш голос — літературно-культурний журнал українських письменників Румунії*, XXVI рік видання, № 259 (січень 2016): 32–33; 32 (quoting Velimirovich)).

Also, there are articles published in Ruthenian periodicals, i.e. in the Ruthenian language (considered as a Western dialect of the Ukrainian language, or as a separate language) outside of Ukraine; we would mention an interesting article published in Serbia, in which there is a claim that Serbian Patriarch Gavrilo Dožić (1881–1950) and Bishop Nicholai Velimirovich at some moment during the 2nd World War were imprisoned in the Nazi German Sachsenhausen concentration camp, together with Stepan A. Bandera (1909–1959) [„Бандера... од 1941. до конца войны бул у немецким лагру. Єден час, у Заксенгаузену, бул заварти там дзе и сербски патриарх Гаврило и владика Николай Ве-

However, we will not list such studies in the bibliography below. This selection is limited to the studies published in Ukraine and in the Ukrainian language exclusively. However, one has to keep in mind that the Russian language was the lingua franca of Ukraine, i.e. the language of the Ukrainian scholarship and of Ukrainian Orthodoxy⁴¹ so to say until the spring of 2022, so there are many more studies related to the heritage of Nicholai Velimirovich published in Ukraine in the Russian language, which will not be listed in this section.

Finally, we will offer a preliminary list of academic contributions, i.e. a list of various theses on St. Bishop Nicholai, defended at the Kiev Theological Academy and Seminary of the Ukrainian Orthodox Church (Київська духовна академія і семінарія Української Православної Церкви). There are more theses on St. Bishop Nicholai defended at other Ukrainian theological schools and educational institutions, but we will limit our research exclusively to the works of students of the Kiev Theological Academy and Seminary of the Ukrainian Orthodox Church, only to illustrate how the heritage of Bishop Nicholai is studied in the very heart of Ukrainian Orthodoxy. Additionally, there is an interesting historical fact: as a graduated seminarian, Nicholai Velimirovich was a wannabe student of the Kiev Theological Academy, and he applied for a scholarship in 1902.⁴² Although his application was accepted, due to certain

лимирович.] — cf. Михайло Рамач, „Напад на Україну — напад на Європу“, *Руске слово: тижньовник по руски*, рок LXXVIII, число 9 (3982) (4. марец 2022): 2. As far as we know, this claim on Bishop Nicholai's imprisonment in Sachsenhausen is unique.

⁴¹ And this is applicable to the Ukrainian Orthodox Scholarship in particular; years ago, Ukrainian authors noted: “Spiritual literature in Ukraine is published mostly in the Russian language” — cf. Галина Крутляк et al., „Прислухаймося до слова Миколая Сербського“, *Звягель: щотижнева газета*, № 25 (674), 23.06.2006 (available online at https://www.zvyagel.com.ua/2006_25/25_faith.shtml (accessed on April 13, 2023)).

⁴² Cf. В[асилий]. И[ринархович]. Ульяновский (сост.), *Биографический словарь выпускников Киевской духовной академии: 1819–1920-е гг. Материалы из собрания проф. Протоиерей Ф[ёдора]. И[вановича]. Титова и архива КДА: в 4 т. Том I: А–Й* (Киев: Издательский отдел Украинской Пра-

reasons he never enrolled.⁴³ However, as one can see, there is a strong connection between Bishop Nicholai Velimirovich and the Kiev Theological Academy and Seminary, even though he was not a graduate of this school.

The last section of this paper (a preliminary list of academic contributions from the Kiev Theological Academy and Seminary relevant to Bishop Nicholai studies) will include the call numbers of listed works according to the classification of the Library of KTA UOC (КДАiС УПЦ) since these works are hardly available in other libraries.

All mentioned material will be organized chronologically.

Since this is a pioneer project and we are dealing with very limited resources, we are fully aware that this selected bibliography is far away from complete. We are aware that it is just in a preliminary phase, and there is a lot of missing data. We hope that the readers will not mind. We are grateful in advance for any information about the relevant publications or for any help in future correcting, updating, and extending this bibliography.⁴⁴

вославной Церкви, 2014), 245. Cf. also Владислав Пузовић, *Руски њуџеви српској дојословља: школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917* (Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за теолошка истраживања — Службени гласник, 2017), 11, 103–104, 185, 480.

⁴³ Cf. Пузовић, *Руски њуџеви српској дојословља*, 103–104; cf. also И[рина]. Войводич и И[рина]. Стойичевич, „Николай (Велимирович), Свт.“, in *Православная энциклопедия. Т. L: «Никодим — Никон, Патриарх Антиохийский»*, под ред. Патриарха Московского и всея Руси Кирилла и др. (Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2018), 180–186; 181; Srećko M. Petrović, “Saint Bishop Nicholai (Velimirovich) — A Would-Be Student of the Kiev Theological Academy: A Note to His Early Biography,” *Труди Київської Духовної Академії*, № 38 (2023): 116–125; 118–121.

⁴⁴ Regarding the updating of this bibliography, there is an aggravating circumstance. The name of St. Bishop Nicholai Velimirovich (in Serbian: Николај Велимировић; before taking monastic vows: Никола Велимировић), is transcribed in the Ukrainian literature in several different ways — as Николай / Ніколай / Ніколяй / Миколай / Микола, and his surname as Велимирович / Велимірович / Велиміровіч / Велімірович / Веліміровіч / Вельмирович / Велемирович / Велемірович. So in Ukrainian literature there is Russian-based transcription as Николай Велимирович, but there are also other variants, such as Ніколай Велімірович (cf., for

Works of Bishop Nikolai Velimirovich Published in Ukraine

[Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Избранное*.
Полтава — Мгарь: Украинская Православная Церковь
Полтавская епархия — Спасо-Преображенский Мгарс-
кий монастырь, 2004. 624 с.

[Велімірович], Святитель Микола Сербський. *Місіонерські
листи*. Стрий: Редакція журналу «Премудрість Божа
Софія», 2007. 488 с.

[Велімірович], Святитель Микола Сербський. *Місіонерські
листи*. Львів: Глобус, 2007. 487 с.

[Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Беседы*.
Почаев: Издательство Свято-Успенской Почаевской
Лавры, 2008.

[Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Верую*.
Вера образованных людей. Краматорск: Тираж 51, 2009.
95 стр. ISBN 978–617–622–251–4.

instance, Гладь, „Систематична духовність“, 339), or Николай Велемирович (cf. Знаменний, „Коли говоримо людина...“, 28), or Николай Велимирович (cf. Трайста, „Oberghnen (Прозова коломийка для душі і серця)“, 32), or Миколай Велімірович (cf. Куташ, „Навіть сухе дерево пчілки медом наповняють“, 2), or Ніколай Велімірович (also found in pre-WWII Ukrainian press published abroad — cf. „З релігійної ненависти“, 3), or Микола Велемирович (cf., for instance, Корен, „Релігійна символіка православних ікон“), or Миколай Велимирович, Микола Велимирович, Миколай Велемирович, Миколай Велімірович, Микола Велімірович, Микола Вельмирович (as it can be seen in the bibliography below), and also Николай Сербський, Миколай Сербський, Микола Сербський, etc. This can be confusing for the research, and one have to take this fact into account.

Велимирович, Святитель Николай Сербский. *Миссионерские письма*. Краматорск: Тираж 51, 2009. 487 стр. ISBN 966–302–682–0.

Велімірович, Святитель Ніколай Сербській. *Місіонерські листи*. 2-ге видання, стереотипне (Рос. мовою). Краматорск: Тираж 51, 2009. 487 стр.

Велимирович, Святитель Николай Сербский. *Моления на озере*. Краматорск: Тираж 51, 2009.

Велимирович, Святитель Николай Сербский. *Моления на озере*. 2-е изд., стер. Краматорск: Тираж 51, 2009. 287 стр. ISBN 966–302–663–4.

Велимирович, Святитель Николай Сербский. *Мысли о добре и зле*. Краматорск: Тираж 51, 2009. 256 стр.

Велимирович, Святитель Николай Сербский. *Феодул*. Краматорск: Тираж 51, 2009. ISBN 966–302–699–5.

[Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Райська піраміда. Плумачення заповідей блаженств*. Пер. з рос. Ірини Собчишак. Львів: Н. М. Андреєва, 2013. 37 с. ISBN 978–617–7063–05–5.

[Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Жнива Господні*. Львів: Н. О. Бадікова, 2014. 47 с. ISBN 978–617–7193–00–4.

[Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Пояснення десяти заповідей, даних Мойсеєві*. Львів: Н. О. Бадікова, 2014. 31 с. ISBN 978–617–7193–01–1.

- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Райська піраміда. Тлумачення заповідей блаженств*. 2-ге вид., випр. Львів: Н. О. Бадікова, 2014. 31 с. ISBN 978-617-7063-05-5 — ISBN 978-617-7193-09-7.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Символи і сигнали*. Львів: Н. О. Бадікова, 2014. 47 с. ISBN 978-617-7193-02-8.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Война и Библия*. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2014.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Война и Библия*. Хрещатик: Издательство с. Хрещатик Заставновского района, 2014. 72 стр.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Думки про добро і зло*. Пер. з рос. Н[аталія Олександрівна]. Бадікова; богослов. ред. протоієрей Назарій Лозинський. Львів: Н. О. Бадікова, 2015. 39 с. ISBN 978-617-7193-32-5.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Касіана: повість про християнську любов*. Пер. з рос. Н[аталія Олександрівна]. Бадікова. Львів: Н. О. Бадікова, 2015. 46, [1] с. ISBN 978-617-7193-39-4.
- [Велимирович], Святитель Миколай Сербський. *Війна і Библия*. Пер. з рос. Н[аталія Олександрівна]. Бадікова; богослов. ред. протоієрей Назарій Лозинський. Львів: Н. О. Бадікова, 2015. 63 с. ISBN 978-617-7193-45-5.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Кассиана, или повесть о христианской любви*. Киев: Свято-Покровская Голоосевская Пустынь, 2015.

- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Будь верен Богу: советы современному человеку*. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2015.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Біблійні теми*. Львів: Н. О. Бадікова, 2016. 147 с. ISBN 978–617–7193–81–3.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Беседы. Откроем сердце Богу*. Пер. Анна Евстратова. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2016. 640 стр. ISBN 978–5–8233–0030–8.
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. *Беседы (Проповеди на воскресные Евангелия)*. Успенская Почаевская Лавра [— Дубно]: Православное издательство «Мелиса», 2016.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Житие святителя Саввы Сербского*. Киев: Свято-Покровская Голосеевская пустынь, 2016.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Крізь тюремне вікно. Послання сербському народу з концтабору Дахау*. Пер. та підгот. до друку Н. О. Бадікова; богосл. ред. ієромон. Феофіл (Бліщ). Львів: Н. О. Бадікова, 2016. 71 с. ISBN 978–617–7193–93–6.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Пояснення десяти заповідей, даних Мойсеєві*. Пер. з рос. Н. Бадікова. Івано-Франківськ: Інформаційно-видавничий відділ Івано-Франківської єпархії Української Православної Церкви, 2017. 48 с.

- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Жнива Господні*. Пер. з рос. Н. Бадікова. Івано-Франківськ: Інформаційно-видавничий відділ Івано-Франківської єпархії Української Православної Церкви, 2017. 72 с.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Будь верен Богу. Советы современному человеку. Миссионерские письма*. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2018. 480 стр.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Перед дзеркалом*. Пер. і підгот. Н. Бадікової. Львів: Н. О. Бадікова, 2018. 47 с. ISBN 978-617-7447-43-2.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *Азбука победы*. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2020. 320 стр.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. *О Боге и людях*. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2020.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Наука про закон (Номологія)*. Львів: Н. О. Бадікова, 2021. 127 с. ISBN 978-617-7448-52-4.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. *Війна і Біблія*. Пер. Сергій Острик; ред. Ольга Криштопа. Хрещатик: Іоанно-Богословський чоловічий монастир УПЦ, 2022. [available online — <https://war.hrest.info/>].

* * *

A Selected Bibliography of Bishop Nicholai Velimirovich in Ukrainian Scholarship

Ларіонова, Вікторія, і Людмила Борисевич. „Символіка ікони як відображення та трансляція духовно-світоглядних орієнтирів людини“ [Larionova, Victoria, and Ludmyla Borisevych. “Symbolism of Icon as Reflection and Translation of Human’s Spiritual and Weltanschauung Orientations”]. In *Мистецтвознавство '08: науковий збірник*, гол. ред. Михайло Є. Станкевич, 37–48. Львів: Інститут народознавства НАН України — Львівська міська громадська організація „Спілка критиків та істориків мистецтва“, 2008. URI: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/16747> (quoting Velimirovich on pp. 39–40).

Пірен, Марія [Іванівна]. „Єдність тілесного і духовного в процесі соціалізації особистості“. *Соціальна психологія: науковий журнал*, № 4 (30) (2008): 94–102 (referring to Velimirovich’s *Thoughts on Good and Evil*).

Пірен, Марія [Іванівна]. „Єдність тілесного і духовного в процесі соціалізації особистості“. In *Психологія особистості: Хрестоматія. Навчальне посібник*, Оксана Богданівна Мельничук, Руслана Федорівна Пасічняк, Леся Миколаївна Вольнова та ін., 378–385. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. (Reprinted article from 2008; on pp. 382–383 the author is referring to Velimirovich’s *Thoughts on Good and Evil*).

Дацюк, Протоієрей Олександр. „Інтеграція християнських цінностей у сучасну освіту“. In «*Церква в світі: служіння любові*»: покровські міжнародні просвітницькі читання (2; 2009; Київ). *Другі покровські міжнародні просвітниць-*

кі читання «Церква в світі: служіння любові», Київ, 22–24 жовтня 2009 р: збірка матеріалів, 140–147: 146. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2009. (Referring to Velimirovich's book published in Russian under the title *On God and Human [О Боге и людях]* in 2006).

Савчин, Мирослав. „Онтологія та феноменологія духовної рефлексії“. *Психологія особистості: науковий журнал*, № 1 (2010): 44–51: 49, 51 (referring to Velimirovich's *Missionary Letters*).

Печарський, Андрій. „Нарцисизм і трансформація особистості в житті і творчості В. Винниченка“. *Слово і Час: науково теоретичний журнал*, № 7 (595) (2010): 3–14: 5, 14 (referring to Velimirovich's book published in Russian under the title *The Biblical Topics [Библейские темы]*). URI: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/142389>.

Данилець, Юрій, et all. *Сповідники та подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст.* [Авт. кол.: Ю. Данилець — голова авт. кол., архієпископ Феодор (Мамасуєв), архієпископ Антоній (Паканич), ієрей О. Монич, А. Світлинець, Д. Анашкін, С. Канайло, В. Міщанин, ієромонах Пімен (Мацола), прот. В. Юрина]. Ужгород: Українська Православна Церква — Мукачівська Православна єпархія — Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василя (Проніна) — Кафедра історії України ДВНЗ «УжНУ», 2011. (On pp. 210 and 214 of this publication there are short mentions of relations and connections of Bishop Nicholai Velimirovich and Saint Justin Popovich in the context of Orthodoxy in Transcarpathia in the 1st half of 20th century).

Монич, Протодиякон Олександр. „Життєвий шлях та подвижницьке служіння архімандрита Василя (Проніна) (08.09.1911 – † 05.01.1997) (До 100-річчя з дня народження)“.

Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна), Випуск 1 (2011): 60–80: 62 (on Pronin as a student of Bitola Theological Seminary, and his encounters with with Justin Popovich, Bishop Nicholai Velimirovich, and John Maximovich).

Іванюха, Т[етяна]. В[алеріївна]. „Лист у системі жанрів духовної публіцистики ХХ ст.“. *Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, Том 42 (січень–березень 2011): 133–137 (in this article the epistolary genre is considered in the context of other genres of spiritual journalism on the material of Velimirovich's *Missionary Letters*).

Іванюха, Тетяна [Валеріївна]. „Духовне осмислення проблем сучасності в публіцистичній спадщині Миколи Велимировича“. *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*, Вип. 34, Ч. 2 (2011): 121–129. <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2011.34.4561>. (The article examines the problematic and genre specificity of the sermons, letters, and essays of Bishop Nicholai Velimirovich in the context of spiritual journalism of the 20th century — on the material of his *Sermons at the Foot of the Mount*, *Missionary Letters*, and the book attributed to Velimirovich, entitled *The Glass Eyes of India*).

Норманська, Юлія. „Християнство і гуманізм: пошук універсальних чеснот“. *Філософські обрії*, № 25 (2011): 195–206: 198, 205 (referring to Velimirovich's *Catechism*). URI: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/1055>.

Савчин, Мирослав. „Виміри духовного збагачення сучасної психології“ [Savchyn, Myroslav. “The Dimensions of Spiritual Enrichment of the Modern Psychology”]. *Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис*, № 4 (46) (2011): 52–70: 54, 56,

61, 70 (referring to Velimirovich's *Missionary Letters*). URI: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/23976>.

Савчин, Мирослав. „Духовна складова української національної ідеї“ [Savchyn, Myroslav. “Spiritual Component of Ukrainian National Idea”]. *Психологія і суспільство: український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис*, № 1 (47) (2012): 16–20; 18, 20 (referring to Velimirovich's *Missionary Letters*). URI: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/31398>.

Дикань, Володимир Леонідович, Вікторія Віталійовна Компанієць, и Олена Миколаївна Полякова. *Етичні основи бізнесу: Навчальний посібник*. Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2012. URI: <http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/5794>. (On pages 23–24 of this handbook, the authors are referring to Velimirovich's understanding of Creation and Fall. On pp. 53–58, a whole subchapter is dedicated to determining the influence of morality, spirituality, and moral law on the economy, according to Velimirovich [subchapter „2.8. Теологічний підхід. Закон духовно-моральної детермінації суспільного розвитку“]).

Монич, О[лександр]. „Життєвий шлях та церковне служіння архімандрита Василя (Проніна). (До 100-річчя з дня народження)“. *Наукові записки Ужгородського університету. Серія: Історично-релігійні студії*, Випуск 1 (2012): 113–131; 116 (referring to Velimirovich). URI: <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/40644>.

Оржешковский, В[асилий]. В. „Етичні аспекти формування взаємовідносин між учнем та вчителем в клінічній медицині“. In *Етичні проблеми профілактичної медицини: вплив довкілля, харчування та умов праці на здоров'я населення. Матеріали VI Міжнародного симпозіуму з біоетики, 11–12 жовтня 2012 р.*, упор. Л. М. Мазур, Б. І. Остапенко, і С. В. Пустовіт, 54–55. Київ: «Арктур-А», 2012. (The

author is quoting Velimirovich's *Sermons at the Foot of the Mount* — his words on University).

Мовчан, Михайло Миколайович. „Страх Божий як особливий феномен“. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: [збірник наукових праць]*, Вип. 27 (40) (2012). URI: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/4351> (referring to Velimirovich's book published in Russian under the title *The Biblical Topics* [Библейские темы]).

Корнійчук, Т[етяна]. В[італіївна]. „Рецепція православно-християнських догм в п'єсі «Наталка Полтавка» І. П. Котляревського“. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник*, Вип. IX (2012): 46–54; 50–52 (quoting Velimirovich's morals from *The Ten Commandments*). URI: <http://ohiienko.kpnu.edu.ua/article/view/255459>.

Хом'як, Ієромонах Єфрем. „Монашество у житті Православної Церкви“. In *Православ'я в Україні: Збірник матеріалів III Всеукраїнської наукової конференції 25 листопада 2013 року*, Частина 1, під ред. митроп. Переяслав-Хмельницького і Білоцерківського Єпіфанія (Думенка) та прот. Віталія Клоса, 210–221. Київ: Київська православна богословська академія, 2013. (On pp. 213 and 221, the author is referring to Velimirovich's *Missionary Letters*).

Лозовицький, Священик Василь. „Розкриття предвічної тайни буття Церкви в місії апостольства“. In *Апостольство Церкви Христової як необхідна умова виконання Її місії: матеріали науково-практичної конференції (19.11.2013)*, орг. ком. ієрей Володимир Вакін (голов. орг. ком.) [та ін.], 47–59. Луцьк: [Волинська православна богословська академія], 2013. (On pp. 49–50, the author is quoting Velimirovich's interpretation of the Creed).

Савчин, Мирослав. „Онтологія та феноменологія духовної сфери особистості“. *Психологія особистості: науковий журнал*, № 1 (4) (2013): 57–68: 61, 68 (referring to the *Missionary Letters* of Bishop Nicholai Velimirovich). URI: <http://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/545>.

Секо, Ярослав Петрович. „Релігійне питання у слов'янських країнах міжвоєнного періоду“. *Україна–Європа–Світ: міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини = Ukraine–Europe–World: The International Collection of Scientific Works. Series: History, International Relations*, Вип. 12 (2013): 246–259: 246, 258 (quoting Velimirovich's words on the crisis of religion in Europe [from *The Spiritual Rebirth of Europe?*]). URI: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/25583>.

Фаренюк, Геннадий Григорович. „Інноваційний путь розвитку є стратегічним в діяльності інститута“ [Interview]. *Світ геотехніки* 4 (2013): 4–6: 6 (referring to Velimirovich's understanding of crisis as the judgment of God).

Хорошавіна, О[лена]. „Національні риси сербської гітарної традиції у контексті сучасного гітарного виконавства (на прикладі творчості У. Дойчиновича)“ [Horoshavina, E. “Serbian National Characteristics Guitar Tradition in the Context of Contemporary Guitar Performance (The Works of U. Dojchinovich)”]. *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової*, Випуск 18 (2013): 69–77: 73 (referring to Velimirovich's characterization of Serbian Orthodoxy as “nationalism in universalism” and “universalism in nationalism”).

Іванюха, Т[етяна]. В[алеріївна]. „Національні та християнські духовні цінності в публіцистиці Миколи Велимировича“ [“National and Christian Spiritual Values in the Publicistic Heritage of Nicholai Velimirovich”]. *Східнослов'янська філологія*:

збірник наукових праць, Вип. 24, Ч. 2 [Літературознавство] (2014): 162–170. <http://ssf.forlan.org.ua/shidslov.htm>; http://ssf.forlan.org.ua/CXIDHOCJOB'ЯHCЬКА%20ФІЛОЛОГІЯ/архів%20номерів/Slov_Fil_24_2_Lit.pdf [eLIBRARY ID: 32463862 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=32463862>]. (In this article, the problems and genre peculiarities of sermons, letters, and essays of Nicholai Velimirovich are considered in the context of spiritual journalism of the 20th century. This research is based mainly on the material of Velimirovich's *Sermons at the Foot of the Mount* and his *Missionary Letters*).

Сухова, Н[адія]. М[иколаївна]. „Гуманізація як процес цілісного прояву духовності людини в реаліях її буття“ [“Humanization as a Process of the Integral Manifestation of Man's Spirituality in the Reality of His Being”]. *Вісник Національного Авіаційного Університету. Серія: Філософія. Культурологія. Збірник наукових праць*, Том 20, № 2 (2014): 110–114; 112–113 (reflecting on Velimirovich's thoughts on spirituality and humanism).

Секо, Ярослав. „Слов'янський вимір Великої війни 1914–1918 рр.“ [“Slavic Dimension of the Great War 1914–1918”]. *Україна–Європа–Світ: міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини = Ukraine–Europe–World: The International Collection of Scientific Works. Series: History, International Relations*, Вип. 14 (2014): 89–99; 96, 99 (mentioning Velimirovich's eschatological ideas on the bright future of Slavic nations). URI: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/7795>.

Шопулко, Протоієрей Віталій. „Вчення про символ у теології Пауля Тілліха“. *Труди Київської духовної академії: богословсько-історичний збірник Київської православної богословської академії Української Православної Церкви Київського Патріархату*, # 14 (2014): 145–159; 157, п. 23 (quoting Velimirovich).

Буравський, О[лександр]. А[нтонович]., і І[гор]. М[иколайович]. Власюк. *Історія слов'янських народів (XIX – початок XX ст.): Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету*. Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2015. URI: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/36544>. (On page 74 of this handbook, the authors are referring to Bishop Nicholai Velimirovich as an outstanding theologian, the author of many spiritual works, and to Velimirovich's activity as particularly fruitful for the spiritual life of the Serbian people).

Сухова, Н[адія]. М[иколаївна]. „Духовність та гуманізм людини XXI століття“ [“Spirituality and Humanism of Man of XXI c.”]. *Вісник Національного Авіаційного Університету. Серія: Філософія. Культурологія. Збірник наукових праць*, № 2 (22) (2015): 64–67: 65–66 (referring to Velimirovich's work entitled *The Emperor's Vow*). <https://doi.org/10.18372/2412-2157.22.12392>.

Мальшина, К[атерина]. В[олодимирівна]. „Національно-політичне підґрунтя Конкордату Королівства СХС з Католицькою Церквою крізь призму словенської політики (1918–1929 pp.)“ [National Political Background of the Concordat between the Kingdom of SHS and the Holy See through the Prism of the Slovenian Policy (1918–1929)”. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, вип. 44, том 2 (2015): 62–70: 65 (on Nicholai Velimirovich as one of the main ideologues of the Serbian national ideas and the idea of “Saintsavaism” [святосаввія — svetosavlje], a kind of Serbian Anton Mahnić).

Міхеєва, Тетяна. „Вираження зооморфізмів засобами української мови в текстах Нового Заповіту та Книги Псалмів“. *Науковий вісник Чернівецького університету*, Випуск 772 (Романо-слов'янський дискурс) (2016): 132–137: 133, 136 (referring to the Bulgarian translation

of the Velimirovich's book on Symbols and Signs). URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_rsd_2016_772_28.

Поліщук, Протоієрей Віталій. „Сербська Православна Церква напередодні розпаду Югославії“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 24 (2016): 257–271: 264, 267–269 (on Nicholai Velimirovich as an exiled bishop after WWII; on his homiletical contribution, his relations to St. Justin Popovich, and the criticism towards Bishop Nicholai in the Serbian society).

Тоцька, О[леся]. Л[еонтіївна]. „Парадоксальні принципи християнського позичальництва“. In *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, Луцьк, 8 грудня 2016 року*, Частина 2, 383–387. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. <https://core.ac.uk/works/50152505>; <https://core.ac.uk/reader/153586620>. (Quoting Velimirovich's *Thoughts on Good and Evil* on pp. 386, 387).

Компанієць, Вікторія. „Щодо наслідків порушення морального закону в житті суспільства та в економіці“ [“Regarding the Consequences of the Moral Law Violations in Society and the Economy”]. *Теорія і практика управління соціальними системами*, № 4 (2016): 100–114. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/26336>; <http://tipus.khpi.edu.ua/article/view/90011> [eLIBRARY ID: 27679140 / <https://elibrary.ru/item.asp?id=27679140>]. (In this paper, on pp. 103–104, the author focuses on “convincing evidence” of the effect of moral and spiritual law in society and economy as well given by Saint Bishop Nicholai, especially in his *Missionary Letters* and *Nomology*).

Компанієць, В[ікторія]. В., О. М. Полякова, і О. О. Бела. „Аксіологічні орієнтири православної моделі господарювання

як шлях соціально-економічного розвитку України“ [“Ax-
iological Orientations of the Orthodox Model of Economics
as a Way of Social and Economic Development of Ukraine”].
Вісник економіки транспорту і промисловості, 59 (2017):
300–308: 303 (quoting Velimirovich’s *Thoughts on Good
and Evil*). URI: <http://lib.kart.edu.ua/handle/123456789/749>;
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2017_59_43.

Біличенко, О[льга]. Л[еонідівна]. „Діяння Іоанна Шан-
хайського як приклад відтворення духовно-національ-
ної ідентичності в умовах біженства“. In *Горбачуківська
студія. Випуск 2. Матеріали Другої всеукраїнської заоч-
ної науково-практичної інтернет-конференції*, за ред.
Н. І. Кочукової, Д. В. Горбачука, 71–74. Слов’янськ: Мі-
ністерство освіти і науки України — Державний вищий
навчальний заклад «Донбаський державний педагогіч-
ний університет» — Філологічний факультет, Кафедра
української мови та літератури, 2017. (On p. 71, the author
is referring to John Maximovich’s acquaintance with Bishop
Nicholai Velimirovich).

Тоцька, О[леся]. Л[еонтіївна]. „Як стати ідеальним під-
леглим із погляду християнства“. In *Актуальні про-
блеми управління соціально-економічними систе-
мами: матеріали міжнародної науково-практичної
інтернет-конференція (Луцьк, 7 грудня 2017 року)*, Ча-
стина 3, 150–152. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. URI:
<http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13688> (referring to
Velimirovich’s words on love and patience towards everyone).

Тимків, Протоіерей Володимир. „Богословські аспекти тлу-
мачення національного герба України“. *Андріївський віс-
ник: історико-богословський щорічний журнал Рівнен-
ської Духовної семінарії Української Православної Церкви
Київського Патріархату*, № 6 (2017): 57–72: 66, 72 (quoting
Velimirovich’s commentary on the Gospel of John).

[Петровці], Митрополит Хустський і Виноградівський Марк. „Вітальне слово митрополита Хустського і Виноградівського до учасників Міжнародної конференції“. *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)*, Випуск 5 (2018): 17–18: 18 (quoting Velimirovich).

Біличенко, О[льга]. Л[еонідівна]., і Н. В. Лисенко. „Життя та творчість Іоанна Шанхайського (Максимовича) поза часом і простором“. In *Культура в процесі духовно-морального розвитку глобального суспільства. Матеріали I Міжнародної наукової електронної конференції, 21 лютого 2018 р., м. Харків, Україна*, 131–141. Харків: Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2018. URI: <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/4292>. (On p. 139, the authors are referring to John Maximovich's acquaintance with Bishop Nicholai Velimirovich).

Луцан, Ю. Р. „Духовні пошуки у подоланні психологічної кризи“. In *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю, 19 квітня 2018 року, м. Черкаси*, головний редактор Т. Д. Чубіна, відповідальний редактор О. О. Спіркіна, 126–128. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2018. (On p. 127–128, the author is referring to Velimirovich's *Thoughts on Good and Evil*).

Мельник, А. В. „Про духовні засади причин та подолання психологічних проблем“. In *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю, 19 квітня 2018 року, м. Черкаси*, головний редактор Т. Д. Чубіна, відповідальний редактор О. О. Спіркіна, 134–135. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорноби-

ля НУЦЗ України, 2018. (On p. 135, the author is referring to Velimirovich's *Thoughts on Good and Evil*).

Тріпак, Мар'ян Миколайович. „Вплив моральності на економічну поведінку суб'єкта соціуму в умовах інклюзії“ [“The Influence of Malignity [=Morality] on the Economic Behavior of Society Subjects in the Conditions of Inclusion”]. *Український журнал прикладної економіки*, Том 3, № 4 (2018): 14–21: 18–19 (referring to Velimirovich's concept of morality).

Тріпак, Мар'ян Миколайович. „Соціально-економічні та фінансово-психологічні механізми соціалізації інклюзивних ЗВО загальнодержавного значення“ [“Socio-Economic and Financial–Psychological Mechanisms of Socialization of Inclusive High Schools of Generalized Value”]. *Економічний аналіз: збірник наукових праць*, Том 28, № 4 (2018): 114–121: 119 (referring to Velimirovich's concept of morality). <http://dx.doi.org/10.35774/econ2018.04.114>.

Мовчан, Михайло Миколайович. *Страх як проблема буття людини в соціальному середовищі: монографія*. Полтава: Полтавський університет економіки і торгівлі, 2019. URI: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8512>. (In this monograph, the author is researching the concept of fear of God in the works of St. Bishop Nicholai Velimirovich on pp. 209–212, 350).

Власюк, І[гор]. М[иколайович]. *Історія слов'янських народів. Навчально-методичний посібник*. Житомир: Міністерство освіти і науки України — Житомирський державний університет імені Івана Франка — Кафедра всесвітньої історії, 2019. URI: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/34067>. (In this handbook, the author is referring to the *Missionary Letters* of Bishop Nicholai as “an invaluable gift to modern people with their problems; impress with their strength and depth” — p. 58 (cf. also p. 110)).

Компанієць, В[ікторія]. В. *Методичні вказівки до контрольної роботи з дисципліни «Основи духовної культури»*. Харків: Український державний університет залізничного транспорту, 2019 (referring to Velimirovich's *Nomology* on pp. 18–19).

Каплін, Олександр Дмитрович, і Ігор Михайлович Харченко. „Ювілейна доповідь Римського клубу (2017/2018 рр.) як одне з джерел сенсів і цінностей зовнішньої політики ЄС“. In *Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків, 87–90*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. URI: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15152>. (On p. 87, the authors are referring to Velimirovich's understanding of crisis as the judgment of God).

Міхеєва, Тетяна. „Біблійні та фольклорні символічні значення зооморфізму *вівця*“. In *Граматичні читання — X. Матеріали Міжнародної науковотеоретичної конференції 16–17 травня 2019 року*, наук. ред. А. П. Загнітко, 83–86: 83. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса — ТОВ, 2019. <https://jgch.donnu.edu.ua/article/view/6635> (referring to the Bulgarian translation of Velimirovich's book on Symbols and Signs).

Міхеєва, Тетяна. „Біблійні та фольклорні символічні значення зооморфізмів *голуб і голубка*“. In *Переяславська мовознавча толока: тези I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 19–20 вересня 2019 року)*, гол. ред. К. І. Мізін, 88–89. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2019. (Referring to the Bulgarian translation of Velimirovich's book on Symbols and Signs).

Тріпак, Мар'ян Миколайович. „Економічна соціалізація моральності в умовах соціально-освітньої інклюзії“ [Economic Socialization of Morality in the Conditions of Social and Educational Inclusion]. *Науковий погляд: економіка та управління*, № 1 (63) (2019): 53–59: 57–58 (referring to Velimirovich's concept of morality according to his *Nomology*). <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-1-63-7>.

Тріпак, М[ар'ян]. М[иколайович]. „Соціалізація інклюзивних інституцій та моральності в умовах глобальної економічної системи“ [Tripak, M. M. “Socialization of Inclusive Institutions and Morality under the Conditions of the Global Economic System”], *Сталий розвиток економіки: міжнародний науково-виробничий журнал = Sustainable Development of Economy: International Scientific and Production Journal*, № 1 (42) (2019): 141–147: 144 (referring to Velimirovich's *Nomology*).

Тріпак, Мар'ян Миколайович, і Ярослава Володимирівна Топорівська. „Вплив моральності на економічну поведінку суб'єкта соціуму в умовах інклюзії“ [Tripak, Maryan Mykolayovych, and Jaroslava Volodymyrivna Toporivska. “The Influence of Morality on the Economic Behavior of a Subject of the Society in the Conditions of Inclusion”]. *Вектор Поділля: науковий журнал*, Випуск 2 (2019): 7–17: 13, 16 (referring to Velimirovich's concept of morality according to his *Nomology*).

Данилець, Юрій Васильович. „Інституційний розвиток Православної Церкви на Закарпатті в 1923 році“. *Церковно-історичний збірник Волинської духовної семінарії*, Випуск 1 (2020): 46–73: 52–53 (on the meeting of O. Gerovsky and K. Prokop — Orthodox delegates from Transcarpathia — with members of the Holy Synod of the Serbian Orthodox Church — including Velimirovich — in Belgrade in March 1923).

Лозовицький, Протоіерей Василь. „Теоестетика як спосіб вираження ідей теодицеї в інтуїціях сучасних українських православних богословів“. *Волинський благовісник: щорічний богословсько-історичний науковий журнал Волинської православної богословської академії Православної Церкви України*, № 10 (2022): 47–65: 48–49, 53–54 (quoting Velimirovich's *Missionary Letters*).

Литвиненко, Алла. „Символізм у мистецтві: ікона і портрет“ [Lytvynenko, Alla. “Symbolism in Art: Icon and Portrait”]. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, Випуск 50 (2022): 115–120: 117 (referring to Velimirovich's concept of spiritual and heavenly reality on the one hand, and his concept of material and earthly reality on the other hand). <https://doi.org/10.24919/2308-4863/50-17>.

Паканич, Митрополит Антоній. „Притчею про сіяча Господь свідчить про Своє бажання спасти всіх людей, які живуть на землі“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 36 (2022): 305–308: 306, 308 (referring to Velimirovich's interpretation of the Parable of the Sower).

Данилець, Юрій. „Духовна семінарія на честь Іоанна Богослова в Бітолі та Підкарпатська Русь: історичні зв'язки, навчальний процес, випускники“ [“John the Theologian Theological Seminary in Bitola and Subcarpathian Rus: Historical Connections, Educational Process, Graduates”]. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*, Вип. 2 (47) (2022): 21–34: 27 (on Bishop Nicholai's friendly attitude towards students from Subcarpathian Rus at Bitola Theological Seminary). [https://doi.org/10.24144/2523-4498.2\(47\).2022.266567](https://doi.org/10.24144/2523-4498.2(47).2022.266567).

* * *

A Preliminary List of Academical Contributions, i.e. a List of Thesis on St. Bishop Nicholai, Defended at KDA of UOC

Клопанович, Вихор. „Святой Николай Сербский. Жизнь и труды“. Кафедра Патрологии, 2004. DB2 — Кандидатські дисертації КДАіС. РУБ К-144.

Рахунок, Александр (прот.). „Святитель Николай (Велимирович) и его литературно-богословское наследие“. Кафедра Общецерковной истории, 2005. DB3 — Дипломні роботи КДАіС. РУБ Д-484.

Краишник, Миленко. „Жизнь и деяние святого Николая (Велимировича) в истории Сербской Православной Церкви“. Кафедра Общецерковной истории, 2008. DB3 — Дипломні роботи КДАіС. РУБ Д-907.

Степаненко, Т. (иерей). „Богословское наследие свт. Николая (Велимировича)“. Кафедра догматического и нравственного богослужения, 2009. DB3 — Дипломні роботи КДАіС. РУБ Д-801.

Петкович, Радомир. „Нравственно-аскетические воззрения святителя Николая (Велимировича)“. Кафедра богословия, 2013. DB3 — Дипломні роботи КДАіС. РУБ Д-1016.

Губка, Андрей (иер.). „Анализ богословских трудов свят. Николая Сербского“. Кафедра богословия, 2018. DB5 — Бакалаврські роботи КДАіС. РУБ Б-288.

* * *

Acknowledgments

This paper could not be accomplished without the help of Ukrainian Orthodox scholars, and I am very grateful for their assistance.

I am deeply indebted to the scientific secretary of the Kiev Theological Academy of the Ukrainian Orthodox Church, Very Reverend Archimandrite Mitrofan Bozhko,* for his kind help in conducting this research.

I owe gratitude to Mr. Nikolay Anatolievich Khandoga,** a Ukrainian Orthodox theologian from Bershad [Бершадь] in Vinnytsia Oblast, a Ph.D. candidate at the Ss. Cyril and Methodius Theological Institute Post-Graduate Studies in Moscow.

My special gratitude goes to Jurij Danilets*** from Uzhgorod, Associate Professor of the Department of Archaeology, Ethnology, and Cultural Studies at the Uzhhorod National University, and the editor-in-chief of the historical series of the *Scientific Bulletin of the Uzhhorod University*, for his kind help and patience, and for reviewing this paper.

* * *

* Архімандрит Митрофан Божко (Божко Олексій Олексійович), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7235-5351>; Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=xTjFzI8AAAAA>; Academia: <https://kdais-kyiv.academia.edu/АлексейБожко>; Читиво: https://chtyvo.org.ua/authors/Bozhko_Oleksii/

** Микола Анатолійович Хандога, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5494-5822>; Academia: <https://independent.academia.edu/НиколайХандога>

*** Юрій Васильович Данилець, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0592-3907>; Academia: <https://uzhnu.academia.edu/ЮрійДанилець>; Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=loisug8AAAAA>; Scopus Author ID: 56032318300, ResearcherID: P-6617-2017

Bibliography

Electronic Databases

- Бібліотека Київської духовної академії і семінарії Української Православної Церкви, Київ (<http://lib.kdais.kiev.ua/>).
- Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника, Львів (<http://aleph.lsl.lviv.ua/>).
- Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Київ (<http://irbis-nbuv.gov.ua/>).
- Одеська національна наукова бібліотека, Одеса (<http://catalog.odnb.odessa.ua/>).

Sources (Bishop Nikolai's Works, Chronologically Arranged)

- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Стекланные глаза Индии“. Пер. д.ф.н. проф. И. А. Чароты. *Живой родник: православный собеседник – Донецк*, № 7 (2003): 17–18.
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Стекланные глаза Индии“. Пер. д.ф.н. проф. И. А. Чароты. *Живой родник: православный собеседник – Донецк*, № 8–9 (2003): 26–27.
- [Велимирович], Святитель Микола Сербський. „Про політичну мораль“. *Наша Віра: всеукраїнська православна газета*, № 8 (серпень 2008).
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Перед зеркалом“. *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 71 (грудень 2008).
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „«И когда Я вознесен буду от земли, всех привлеку к Себе». Слово на праздник Вознесения Господня“. *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 76 (травень 2009).
- [Велимирович, Святитель Микола Сербський]. „Святитель Микола Сербський про світову кризу“. *Слово вчителю: християнський духовно-просвітницький часопис*, № 2 (8) (2009): 12.

- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Вознёсся на небо Тот, Который вмещал небо в Себе. Слово на праздник Вознесения Господня“. *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 88 (травень 2010).
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Богородица на смертном одре“. *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 91 (сепень 2010).
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Беседы на Евангелие. Неделя одиннадцатая по Пятидесятнице. Евангелие о прощении, Мф., 77 зач., 18:23–35“. *Православный взглядъ*, № 5 (10) (2010): 64–71.
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Светлое Воскресение Христово. Евангелие о Победителе смерти“. *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 111 (квитель 2012).
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Благовещение Пресвятой Богородицы. Евангелие архангела Гавриила“. *Мгарскій колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 123 (квитель 2013).
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Лист 8. Священникові К., про світову кризу“. *Духовна Криниця*, № 1 (1) (Червень 2013): 4.
- Велимирович, Святитель Николай Сербский. „Спадщина святых“. *Відомості Полтавської єпархії — всеукраїнська православна газета: видання Полтавської єпархії Української Православної Церкви*, № 10 (143) (жовтень 2013): 8.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Лист 85. Про сповідь“. *Духовна Криниця*, № 7 (7) (Грудень 2013): 2.
- [Велимирович], Святитель Николай Сербский. „Что означают слова «вечная память»?“. Офіційний сайт Почаївської Духовної Семінарії, 14.05.2013 г. Accessed on April 13, 2023. <http://pds.org.ua/pages/p215.html>.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Лист 108. Степану Д., на запитання про те, що нам робити, щоб краще жити“. *Духовна Криниця*, № 9 (16) (Вересень 2014): 2.

- [Велімірович], Святитель Микола Сербський. „Про сучасне ідо-лопоклонство і його наслідок — війну“. *Мгарській колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 5 (148–149) (травень–червень 2015): 22–25.
- [Велімірович], Єпископ Микола Сербський. „Притча про цілування руки священника“. Християнський портал «Кіріос». П'ятниця, 31 липня 2015. Accessed on April 13, 2023. <https://kyrios.org.ua/literature/pritchi-ta-istoriyi/17450-pritcha-pro-tsiluvannja-ruki-svjaschenika.html>.
- Велімірович, Святитель Миколай. „Сім висловів Христа на хресті“. «Київське Православ'я» — міжнародний науковий проєкт «Православного Духовного Центру апостола Івана Богослова», 06.04.2018. Accessed on April 13, 2023. <http://kyiv-pravosl.info/2018/04/06/sim-vysloviv-hrysta-na-hresti/>.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Лист 18. П. Ю., на запитання, навіщо перед іконою запалюється лампадка“. *Духовна Криниця*, № 6 (61) (Червень 2018): 3.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Лист 42. Ревному читачеві Святого Письма, на запитання, чому Дух Святий з'явився у вигляді вогню“. *Духовна Криниця*, № 6 (61) (Червень 2018): 5.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Святитель Миколай Сербський про раптову смерть“. *Духовна Криниця*, № 10 (65) (Жовтень 2018): 8.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Освіченій жінці, яка скаржитися на невдячність [Лист 71]“. *Духовна Криниця*, № 2 (69) (Лютий 2019): 4.
- [Велімірович], Святитель Миколай Сербський. „Чоловікові, який отримав високу посаду, але не став щасливим [Лист 76]“. *Духовна Криниця*, № 2 (69) (Лютий 2019): 5.
- Велимирович, Святитель Миколай. „Не судіть священників. Вони вдєсятеро разів строгіше відповідатимуть перед Богом за вас — варто замислитись“. Підготував Андрій Власенко. «33-й канал»: *найтиражніша газета Вінниччини та Центру України*, 09.08.2021. Accessed on April 13, 2023. <https://33kanal.com/news/144753.html>.

Велимирович, Святитель Миколай Сербський. „Слово в день Покрови Пресвятої Богородиці“. «Київське Православ'я» — міжнародний науковий проект «Православного Духовного Центру апостола Івана Богослова», 14.10.2021. Accessed on April 13, 2023. <http://kyiv-pravosl.info/2021/10/14/svyatytel-mykolaj-serbskyj-slovo-v-den-pokrovu-presvyatoji-bohorodytsi/>. [Велимирович], Святитель Николай Сербский. „Европа на путях блудного сына“. Офіційний сайт Почаївської Духовної Семінарії. Accessed on April 13, 2023. <http://pds.org.ua/pages/p22.html>.

Literature

- Августин (Маркевич), Митрополит Білоцерківський і Богуславський. „Пасхальне послання всечесному духовенству, чернецтву і вірним Білоцерківської єпархії Української Православної Церкви митрополита Білоцерківського і Богуславського Августина“. Білоцерківська єпархія, Українська Православна Церква — Офіційний сайт єпархії, Пасха Христова 2019 року Божого. Accessed on April 13, 2023. https://bilatserkva.church.ua/files/2020/01/pashalne_poslannya_2019.pdf.
- Антоній (Паканич), Архієпископ. „Желание измениться — фундамент покаянного подвига“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 16 (2012): 373–376.
- Антоній (Паканич), Митрополит Бориспільський і Броварський. „Керуючий справами УПЦ розповів, який народ вийде з війни переможцем“. Офіційний сайт Київської Митрополії Української Православної Церкви, 24. 3. 2022. Accessed on April 13, 2023. <https://mitropolia.kiev.ua/keruyuchyj-spravamy-upcz-rozpoviv-yakuj-narod-vyjde-z-vijny-peremozhczem/>.
- Білошицька, А. С. „Самодостатня особистість у духовному вимірі“ / Biloshytska, A. S. “A Self-Sufficient Personality in the Spiritual Dimension.” *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / Problems of Modern Psychology:*

- Collection of Research Papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, No. 39 (2018): 31–42. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.31-42>.
- Благодійний центр УПЦ «Благовість». „Святитель Миколай (Велимирович), єпископ Охридський і Жицький“. Accessed on April 13, 2023. <https://blagovist.church.ua/zhytiii-sviatykh/sviatytel-mykolay-velymyrovych-iepyskop-okhrydskyy-i-zhytskyy>.
- Боднарчук, О. Павло. „Неділя Хрестопоклонна. ‘Хресту Твоєму поклоняємося, Владико, і святе Воскресіння Твоє слави-мо‘“. *Українське православне слово = Ukrainian Orthodox Word. Офіційне видання Української Православної Церкви в США*, рік LXVII, чис. IX (січень – квітень 2018): 13.
- Боднарчук, Прот. Павло. „Неділя Хрестопоклонна“. *Ukrainian Orthodox Church of the USA*. Accessed on April 13, 2023. https://www.uocofusa.org/news_140318_1.
- Булавін, Олександр. *Іноземці на службі радянської розвідки*. Луцьк: Волинська мистецька агенція “Терен”, 2014.
- Бурег, В[олодимир]. В[ікторович]. „Выпускник Киевской духовной академии Чедомир Марьянович: штрихи к портрету“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 22 (2015): 174–190.
- Буркова, Людмила. „Диагностика жизненных ценностей личности как управляющего параметра в прогнозировании и построении жизненных стратегий“. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць*, Випуск 1 (10) (2013): 19–31.
- Василик, Диякон Володимир. „До 100-річчя від дня початку Першої світової війни“. Мукачівська єпархія Української Православної Церкви, 01.08.2014. Accessed on April 13, 2023. <https://m-church.org.ua/2014/08/01/do-100-richchya-vid-dnya-pochatku-pershoho-svitovoji-vijni/>.
- Во здравіє, во спасеніє. „А коли почувеш про мою смерть, тихо помолись: «Вічна пам’ять» [Святитель Микола Сербський]“, 11.09.2017. Accessed on April 13, 2023. <https://vozdravie.wordpress.com/2017/09/11/a-koli-pochuesh-pro-moyu-smert-tih-pomol/>.

- Войводич, И[рина]., и И[рина]. Стойичевич. „Николай (Велимирович), Свт.“. In *Православная энциклопедия*. Т. L: «Никодим — Никон, Патриарх Антиохийский», под ред. Патриарха Московского и всея Руси Кирилла и др., 180–186. Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2018.
- Володимир (Мельник), єпископ Володимир-Волинський і Ковельський. „Пасхальне послання єпископа Володимир-Волинського та Ковельського Володимира всесесним пастирям, преподобному чернецтву і боголюбивій пастві Володимир-Волинської єпархії Української Православної Церкви“. Свято-Воскресенський кафедральний собор — Офіційний сайт кафедрального собору, Українська Православна Церква, Володимир-Волинська єпархія, Ковельське городское благочиние, Пасха Христова, 2012 р. у Володимирі-Волинському. Accessed on April 13, 2023. <https://voskressobor.church.ua/2014/04/20/pasxalne-poslannya-jepiskopa-volodimir-volinskogo-ta-kovelskogo-volodimira/>.
- Гладь, Прот. Богдан. „Систематична духовність: на шляху до автентичного православного сімейного життя“. In *Українське православ'я в світовій спільноті Православних Церков: минуле, сучасне та майбутнє*, упорядник С. Башинський, 321–339. Київ: Дух і літера, 2022.
- Голик, Григорий. „Святитель Иоанн (Максимович), архиепископ Шанхайский и Сан-Францисский“. In *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання богослов'я та історії Церкви» (до 220-річчя створення Харківської єпархії), 5 листопада 2019 р., м. Харків*, 211–213. Харків: Харківська духовна семінарія імені св. ап. і єван. Іоанна Богослова, 2020.
- Григорьева, М[арина] В. „Святитель Иоанн Шанхайский и Сан-Францисский: путь к святости“. In *Слобожаничина. Погляд у минуле: збірник науково-документальних праць*, Документальний науковий краєзнавчо-літературно-генеалогічний проєкт «Ідентифікація Петренків», 33–41. Житомир: Дослідницький проєкт «Ідентифікація Петренків» — О. О. Євенок, 2019.
- Гуцал, Василь. „«Вічная пам'ять». Яке значення цих слів?“. Свято-Миколаївський храм — Офіційний сайт парафії, Українська Православна Церква, Мукачівська єпархія, Мукачевское

- районное благочиние, Вересень 19, 2014. Accessed on April 13, 2023. <https://chinadievo.church.ua/2014/09/19/vichnaya-pamyat-yake-znachennya-cix-sliv/>.
- Долгих, Протоіерей Володимир. „Миколай Сербський про війну, мир та людину“. СПЖ „Союз православних журналістів“, 18 Березня 2022. Accessed on April 13, 2023. <https://spzh.news/ua/chelovek-i-cerkovy/87101-nikolaj-serbskij-o-vojne-mire-i-cheloveke>.
- Дудка, Р. А. „Иустин Попович против экуменизма“. *Література та культура Полісся*, Том 94, № 111 [Серія «Історичні науки», № 11] (2019): 171–180. <https://doi.org/10.31654/2520-6966-2019-111-94-171-180> | <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/1131>.
- Духовно-просвітницький Центр імені Святих Апостолів Міжрегіональної Академії управління персоналом. „Свято святителя Миколая у МАУП“. Міжрегіональна Академія управління персоналом — МАУП, 20 Грудня 2013. Accessed on April 13, 2023. <https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/novini/usi-novini/svyato-svyatitelya-mikolaya-u-maup.html>.
- „З релігійної ненависті“. *Свобода: український щоденник. Урядовий орган запомогової організації Український Народний Союз* [Джерзі Ситі, Н. Дж.] = *Svoboda: Ukrainian Daily. Official Organ of the Ukrainian National Association* [Jersey City, N. J.], рік XLV, ч. 157 / Vol. XLV, № 157 (пятниця, 9-го липня, 1937): 3.
- Задорожний, Г. В., и В. Н. Олефир. „Духовно-устойчиво-ноосферное развитие как смысло-понимательно-человечное хозяйственное спасение человека“. *Социальная экономика. Научный журнал Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина*, № 1 (январь–март) (2013): 51–73. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2013_1_8.
- Знаменний, Василь. „Коли говоримо людина...“. *Пізнай правду: християнський часопис [Львівської Духовної Семінарії Святого Духа УГКЦ]*, № 1 (64) (лютий–березень 2004): 28–30.
- [анковић], [адранка]. „Заједничка молитва православних народа крај кивота Светог Владике Николаја“. Информативна служба Српске Православне Епархије ваљевске, 3. маја 2017. Accessed on April 13, 2023. <http://www.eparhijavaljevska.rs/index>.

php/2017/05/03/zajednicka-molitva-pravoslavnih-naroda-kraj-kivota-svetog-vladike-nikolaja/.

- Калліст (Вейр), Митрополит Діоклійський. „Передмова“. In *Вселенський Патріарх Варфоломій, Віч-на-віч із Тайною. Православне християнство у сучасному світі*, 19–40. Пер. з англ. Дарини Морозової. Київ: Дух і літера, 2011.
- Капітула, Протоіерей Миколай. „Проповідь в 24-у Неділю після П'ятидесятниці“. Українська Православна Церква (Православна Церква України) — Рівненська єпархія, 18 листопада 2017. Accessed on April 13, 2023. <http://rivne-cerkva.rv.ua/news/3452-propovid-v-24-u-nediliu-pislia-p-iatydesiatnytsi.html>.
- Карпінєць, Євген. „Сквернослів'я: Quo vadis?“. Дрогобицька духовна семінарія блаженних священномучеників Северина, Якима та Віталія — єпархіальна семінарія Самбірсько-Дрогобицької Єпархії УГКЦ. Accessed on April 13, 2023. <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2016/1912-skvernoslivja-quo-vadis-2018.html>.
- Карпінєць, Євген. „Сквернослів'я: Quo vadis?“. *Слово: релігійно-супільний часопис Дрогобицької духовної семінарії*, № 4 (68) (2016).
- Компаниєц, В. В. *Нравственные основы экономики и предпринимательской деятельности. Конспект лекций. В 4-х ч. Часть 1*. Харків: Українська державна академія залізничного транспорту, 2016.
- Компаниєц, В. В. „Проблема морального фактора в економіці: история и современность“. *Наука и прогресс транспорта. Вестник Днепропетровского национального университета железнодорожного транспорта*, № 20 (2008): 225–232. URI: <http://stp.diit.edu.ua/article/download/17409/15111>.
- Корен, Анастасія. „Релігійна символіка православних ікон“. Науковий блог — Національний університет «Острозька академія», 07.06.2013. Accessed on April 13, 2023. <https://naub.oa.edu.ua/2013/relihijna-symvolika-pravoslavnyh-ikon/>.
- Корсак, Ієромонах Алексій. „Древнерусский монастырь на Афоне и преп. Антоний Киево-Печерский: К 1000-летию древнерусского монашества на Афоне“. *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василія (Проніна)*, Випуск 4 (2015): 49–63.

- Косик, В[иктор]. И[ванович]. „Очерк о заботливом НГХ и его детище Хорватской православной церкви (1942–1945 гг.): к вопросу о метаморфозах в истории“. *Дриновський збірник*, Том VII (2014): 311–324. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drin_2014_7_39.
- Крапивенко, Дмитро „Реквієм по Ремарку“. *Український тиждень*, 14 Листопада 2008. Accessed on April 13, 2023. <https://tyzhden.ua/rekviem-po-remarku/>.
- Крапивенко, Дмитро „Реквієм по Ремарку“. *Український тиждень*, № 46 (55), 14 Листопада 2008 (2008): 55.
- Кругляк, Галина, Лідія Сушко, Тетяна Гальчук, Валерій Коваленко, Сергій Пінчук, Пелагея Нечипорук, Ніна Бучинська, Марія Бацкальова, Зінаїда Плисюк, Ольга Мельнийчук. „Прислухаймося до слова Миколая Сербського“. *Звягель: щотижнева газета*, № 25 (674), 23.06.2006 (available online at https://www.zvyagel.com.ua/2006_25/25_faith.shtml (accessed on April 13, 2023)).
- Куташ, О. Ігор. „«Браття! Любімо один одного!»“. Ukrainian Orthodox Church of Canada (UOCC). Accessed on April 13, 2023. <https://www.uocc.ca/wp-content/uploads/2018/09/St.-John-the-Theologian.pdf>.
- Куташ, О. Ігор. „Навіть сухе дерево пчїлки медом наповняють“. Ukrainian Orthodox Church of Canada (UOCC). Accessed on April 13, 2023. <https://uocc.ca/wp-content/uploads/2018/09/St.-Isidore-the-Constant-of-Word.pdf>.
- Kutash, Ihor Georges. „Я хотів і своє додати“ [One Candle Lights Another (UA/EN/FR)]. Ukrainian Orthodox Church of Canada (UOCC). Accessed on April 13, 2023. <https://www.uocc.ca/articles/one-candle-lights-another-ua-en-fr/>.
- Легач, Протоиерей Евгений, и Наталия Дуна. „Свято-Антониевский храм как центр духовной жизни Харькова (к 190-летию Свято-Антониевского храма)“. In *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Православ'я в Україні: виклики часу й історичні традиції» (до 100-річчя від дня народження Високопреосвященнішого митрополита Харківського і Богодучівського Никодима (Руснака) (1921 – 2011 рр.))*, 13 квітня 2021 р., м. Харків, 59–63. Харків: Харківська духовна семінарія імені св. ап. і еван. Іоанна Богослова, 2021.

- Лохматов, Протоиерей Виктор. „Харьковчане-священнослужители Русской Православной Церкви Заграницей“. In *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання богослов'я та історії Церкви» (до 1030-річчя Хрещення Київської Русі, 25-річчя канонізації Слобожанських новомучеників та 25-річчя відновлення духовної освіти на Слобожанщині)*, 9 жовтня 2018 р., м. Харків, 21–27. Харків: Харківська духовна семінарія імені св. ап. і еван. Іоанна Богослова, 2018.
- Лука (Коваленко), Митрополит Запорізький і Мелітопольський. „Пасхальное послание Высокопреосвященнейшего Луки, Митрополита Запорожского и Мелитопольского, пастырям, монашеству, казачеству и всем боголюбивым чадам Запорожской епархии“. Свято-Николаевский женский монастырь — Украинская Православная Церковь, Запорожская епархия. Пасха Христова 2020 р., г. Запоріжжя. Accessed on April 13, 2023. <https://monos-zp.church.ua/2020/04/18/pasxalnoe-poslanie-vysokopreosvyashhennejshogo-luki-mitropolita-zaporozhskogo-i-melitopolskogo-pastyryam-monashestvu-kazachestvu-i-vsem-bogolyubivym-chadam-zaporozhskoj-eparxii/>.
- Львівсько-Сокальська епархія. Офіційний веб-сайт Львівсько-Сокальської епархії. „Святитель Миколай Сербський. Різдвяна казка“, 05.01.2012. Accessed on April 13, 2023. <https://gradleva.com/publications/svyatitel-mykolay-serbskyy-rizdvyana-kazka>.
- Markovich, Slobodan G. “Activities of Father Nikolai Velimirovich in Great Britain during the Great War.” *Balkanica: Annual of the Institute for Balkan Studies*, Vol. XLVIII (2017): 143–190. <https://doi.org/10.2298/BALC1748143M>.
- Мартишина, Оксана. „Зв'язки України та Сербії“. Україна Православна — Офіційний сайт Української Православної Церкви, 21.02.2014. Accessed on April 13, 2023. <http://pravoslavnye.org.ua/2014/02/мартишина-оксана-звязки-україни-та/>.
- Меджидов, Архимандрит Феофан. „Концепция святителя Феофана Затворника о постепенном приходе жен-мироносиц ко гробу воскресшего Спасителя“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 30 (2019): 61–78.

- Меджидов, Архимандрит Феофан. „Раны на воскресшем теле Господа Иисуса Христа: библейско-богословское исследование“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 37 (2022): 57–76.
- Меджидов, Архимандрит Феофан. „Раны на воскресшем теле Господа Иисуса Христа: библейско-богословское исследование (Окончание)“. *Труди Київської Духовної Академії*, № 38 (2023): 48–70.
- Миодраг, Предраг. „Митрополит Загребский д-р Дамаскин (Грданички) как церковный деятель и музыковед и его связи с Закарпатьем“. *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)*, Випуск 5 (2018): 138–159.
- Місіонерський центр ім. преп. муч. Афанасія ігумена Брестського. „Єпископ Микола Сербський (Велімірович) — Неділя дванадцята після П'ятидесятниці. Євангеліє про тягар багатства“, 03.09.2022. Accessed on April 13, 2023. <https://www.ua.afanasiy.net/articles/episkop-mikola-serbski-nedilia-12-pislia-piatidesiatnitci/>.
- Місіонерський центр ім. преп. муч. Афанасія ігумена Брестського. „Єпископ Микола Сербський (Велімірович) — Неділя чотирнадцята після П'ятидесятниці. Євангеліє про весілля царського сина“, 18.09.2022. Accessed on April 13, 2023. <https://www.ua.afanasiy.net/articles/episkop-mikola-serbski-nedilia-14-pislia-piatidesiatnitci/>.
- Монич, Протоіерей Александр. „Жизнеописание архимандрита Василя (Пронина) (08.09.1911 – † 05.01.1997)“. In *Собрание трудов. Архимандрит Василий (Пронин): в трех томах. Том I. Жизнеописание. Научные и богословские исследования*, сост. протоіерей Александр Монич, Юрий Данилец, издание второе, исправленное и дополненное, 8–40. Ужгород: ОДО «Патент», 2020.
- Монич, Протоіерей Олександр [Духовенство та вірники Мукачівської Православної єпархії]. „Вітання владиці Феодору з нагоди дня Ангела!“. Мукачівська єпархія Української Православної Церкви, 15.12.2015. Accessed on April 13, 2023. <https://m-church.org.ua/2015/12/15/vitannya-vladici-feodoru-z-nagodi-dnya-angela/>.

- Назаренко, Протоіерей Євгеній. „Лікар Небесний“. Соборный храм Благовещения Пресвятой Богородицы — областной центр (город Святой Елисаветы), 11 Ноябрь 2017. Accessed on April 13, 2023. <https://blagoveschenskiy.church.ua/2017/11/11/likar-nebesnij/>.
- Небо — християнський український сайт для батьків і дітей. „Про помсту і месника. Святитель Микола Сербський (Велимирович)“, 17.02.2016. Accessed on April 13, 2023. https://nebo.at.ua/publ/dukhovni_pitannja/propovidi_nauki/pro_pomstu_i_mesnika_svjatitel_mikola_serbskij_velimirovich/14-1-0-546.
- Огієнко, Проф. І[ван]. [Іванович]. *Світовий рух за утворення живої народної національної церкви*. Видавництво „Українська Автокефальна Церква“, № 11. Тернів: Друковано в друкарні Й. Паша, 1921.
- Онуфрій (Березовський), Митрополит Київський і всієї України. „Пасхальне послання Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія Архіпастирям, пастирям, чернецтву та всім вірним чадам Української Православної Церкви“. Інформаційно-просвітницький відділ УПЦ — Офіційний сайт, Українська Православна Церква, Пасха Христова 2020 р., м. Київ. Accessed on April 13, 2023. <https://news.church.ua/2020/04/15/pasxalne-poslannya-predstoyatelya-2020/#2023-04-20>.
- Онуфрій (Березовський), Митрополит Київський і всієї України. „Слово на вручення жезла єпископу Дубенському Пимену (Вояту)“. Офіційний веб-сайт Київської духовної академії і семінарії, 25.03.2018. Accessed on April 13, 2023. <http://kdais.kiev.ua/event/Слово-на-вручення-жезла-єпископу-Дубе/>.
- Онуфрій (Березовський), Митрополит Київський і всієї України. „Слово на вручення жезла єпископу Переяслав-Хмельницькому Діонісію“, Офіційний веб-сайт Київської духовної академії і семінарії, 19.12.2018. Accessed on April 13, 2023. <http://kdais.kiev.ua/event/Слово-на-вручення-жезла-єпископу-Пере/>.
- Орлова, Оксана. „Поиск утраченного (К истории Ахтырской иконы Божией Матери)“. *Вѣстникъ Харьковской Духовной Семинарии*, 12 (12) (2021): 32–36.

- Офіційний веб-сайт Київської духовної академії і семінарії. „Проповідь вихованця 3–А класу бакалавріата Семінарії Ваврика Павла за Вечірньою молитвою 28 лютого 2018 року на тему: «Роздуми про піст»“, 28.02.2018. Accessed on April 13, 2023. <http://kdais.kiev.ua/event/6765/>.
- Палош, Ольга. „Праця і відпочинок: як знайти гармонію?“. Мукачівська єпархія Української Православної Церкви, 22.07.2014. Accessed on April 13, 2023. <https://m-church.org.ua/2014/07/22/pracya-i-vidpochinok-yak-znajti-garmoniyu/>.
- Pehanich, Edward. “The Serbian Chrysostom.” *Nicholai Studies: International Journal for Research of Theological and Ecclesiastical Contribution of Nicholai Velimirovich*, Vol. II, № 4 (July 2022): 415–420. <https://doi.org/10.46825/nicholaistudies/ns.2022.2.4.415-420>.
- Petrović, Srećko M. “Saint Bishop Nicholai (Velimirovich) — A Would-Be Student of the Kiev Theological Academy: A Note to His Early Biography.” *Труди Київської Духовної Академії*, № 38 (2023): 116–125.
- Пилипович, Радован. „Культ новомучеников Ясеновацких в Сербской Православно Церкви (возникновение, развитие и литургическая практика)“. In *Церква мучеників: гоніння на віру та Церкву у XX столітті. Матеріали Міжнародної наукової конференції (6–7 лютого 2020 р., Свята Успенська Києво-Печерська Лавра)*, упоряд. С. В. Шумило, відп. ред. прот. В. Савельєв, 597–604. Київ: Видавничий відділ Української Православної Церкви, 2020.
- Погоржельская, В. В. „О музыкальном начале и ладе в произведениях Гоголя“. *Східнослов'янська філологія: збірник наукових праць*, Вип. 14 [Літературознавство] (2009): 232–237.
- Портал «Православная Жизнь». „«Браття, уповайте на Бога»: знайдена невідома раніше проповідь Святителя Миколая Сербського. Рукопис виявлено в монастирі Студениця“, 28/07/2020. Accessed on April 13, 2023. <https://pravlife.org/uk/content/brattya-upovayte-na-boga-znaydena-nevidoma-ranisha-propovid-svyatyatelya-mykolaya-serbskogo>.
- Посредников, В. А. „О методологии и некоторых ее принципах в археологии (продолжение)“. *Донецкий археологический*

сборник, Выпуск 12 (2006): 144–176. URI: <https://jdac.donnu.edu.ua/article/view/8596>.

Православна Волинь — Офіційний сайт Волинської єпархії УПЦ. „Про три предмети не поспішай міркувати — актуальні поради Святителя Миколая Сербського“, 17 Травня 2021. Accessed on April 13, 2023. <https://pravoslavna.volyn.ua/pro-try-predmetry-ne-pospishaj-mirkuvaty-aktualni-porady-svyatyatelya-mykolaya-serbskogo/>.

Православна Волинь — Офіційний сайт Волинської єпархії УПЦ. „Свт. Миколай Сербський, настанови людині, що не бачить себе: про пристрасті“, 29 Жовтня 2020. Accessed on April 13, 2023. <https://pravoslavna.volyn.ua/svt-mykolaj-serbskyj-nastanovy-lyudyni-shho-ne-bachyt-sebe-pro-prystrasti/>.

Православна Волинь. „Архієпископ Нафанаїл у неділю м’ясопусну провів духовні бесіди у кафедральному соборі“, 11 Березня 2021. Accessed on April 13, 2023. <https://pravoslavna.volyn.ua/osnovy-pravoslavlya/>.

Православна Волинь. „Сонми наших святих – це плоди тієї віри, яку Господь приніс на землю, – архієпископ Нафанаїл“, 22 Червня 2020. Accessed on April 13, 2023. <https://pravoslavna.volyn.ua/sonmy-nashyh-svyatyh-cze-plody-tiyeyi-viry-yaku-gospod-prynys-na-zemlyu-arhiyepyskop-nafanayil/>.

Православна Сумщина: Веб-портал Сумської єпархії Православної Церкви України. „Місіонерські листи святителя Миколи Сербського“. Accessed on April 13, 2023. http://www.pravoslavlya.sumy.ua/articles.php?cat_id=3.

Православний молодіжний веб-портал Hram.Lviv.Ua. „Про значення слів Христових: “не мир прийшов Я принести, а меч”. Святитель Миколай Сербський (Велімірович)“, 25 сер 2014. Accessed on April 13, 2023. <http://hram.lviv.ua/2965-pro-znachennya-sliv-hristovih-ne-mir-priyшов-ya-prinesti-a-mech.html>.

[Прийма, И. Ф.]. „Святитель Николай Сербский (Велимирович)“. *Мгарській колоколь: місіонерсько-просвітницький журнал*, № 62 (березень 2008).

- „Прослава Св. Николаја“. *Православље — новине Српске Патријаршије*, година LI, број 1204 (15. мај 2017): 47.
- Прудка, Тетяна Володимирівна. „Свобода з погляду релігії“. In *Monografia pokonferencyjna. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych | Science, Research, Development #17, Belgrade (Serbia) 30.05.2019–31.05.2019*, 81–83. Warszawa: «Diamond trading tour», 2019.
- Пузовић, Владислав. *Руски њуїеви српскої доїословља: школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду — Институт за геолошка истраживања — Службени гласник, 2017.
- Рамач, Михайло. „Напад на Україну — напад на Европу“. *Руске слово: тижньовник по руски*, рок LXXVIII, число 9 (3982) (4. марец 2022): 2.
- Рівненська епархія УПЦ — Офіційний сайт. „Притча: як ластівки навчилися літати у теплі краї [Святитель Миколай Сербський]“, 1 Лютого 2023. Accessed on April 13, 2023. <https://rivne.church.ua/2023/02/01/prytcha-yak-lastivky-navchylys-litaty-v-tepli-krayi/>.
- Рождественская, Е[лена]. С. „Выпускники юридического факультета Харьковского университета: Святитель Иоанн Шанхайский и Сан-Францисский (Михаил Максимович)“. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*, Випуск 19 (2015): 16–20. URI: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/5665>.
- Сайт релігійної громади Церкви Святого Миколая, Запоріжжя. „Книги святителя Миколая Сербського“ [Бесіди; Біблійні теми; Життя у світлі Біблії; Роздуми про добро і зло; Заповіді блаженства]. Accessed on April 13, 2023. <http://cerkva.zp.ua/pknigi-svyatitelya-mikolaya-serbskogo.html>.
- „Святые Архангелы под Призреном“. *Седмица: православные новости за неделю [Винница]*, № 45 (96) (7–14 ноября 2008): 9.
- Симонопетрський, Ієромонах Макарій. *Життя святих, укладені на Святій Горі Афон. Синаксар. Т. 5. Травень*. Доповнений переклад з французької [пер. з фр.: Я. Вестель, Д. Морозова; пер.

- з рос.: О. Ричок; наук. ред.: прот. Богдан Огульчанський, Д. Морозова]. Київ: Фонд пам'яті блаженнішого митрополита Володимира — Дух і літера, 2020.
- Сисін, Юрій. „Мартин і мило або За межею сміху“. *Чорноморські новини: одеська обласна громадсько-політична газета*, № 56–57 (22275–22276) (четвер–субота 15–17 липня 2021 року).
- Сисін, Юрій. „Мартин і мило або За межею сміху“. *Чорноморські новини*, четвер–субота 15–17 липня 2021 року. Accessed on April 13, 2023. <https://chornomorka.com/archive/22275-22276/a-15266.html>.
- Смирнов, В. Н. *Християнская Церковь в борьбе с фашизмом. Освобождение народов Европы от нацизма в годы Второй мировой войны*. Харьков: “Финарт”, 2016.
- Сорока, Михайло. „Святий Афон у різдвяні дні“. Укрінформ — Мультимедійна платформа іномовлення України, 07.01.2021. Accessed on April 13, 2023. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3167380-svatij-afon-u-rizdvani-dni.html>.
- St. John the Baptist Ukrainian Orthodox Church. “Fr. Bohdan Hladio, Systematic Spirituality Towards Authentic Orthodox Family Life.” YouTube, 10. 5. 2020. Accessed on April 13, 2023. https://www.youtube.com/watch?v=77sZi_NzmCc.
- Сумська духовна семінарія імені Блаженнішого Митрополита Володимира (Сабодана). „Сумські семінаристи привітали жителів с. Кам'янка зі святом Святителя Миколая“, 19 грудня 2019 року. Accessed on April 13, 2023. <https://sds.sumy.ua/uk/knopki2/novini/sumski-seminaristi-privitali-zhiteliv-s.-kamyanka-zi-svyatom-svyatitelya-mikolaya.html>.
- Тоцька, Олеся. „Як стати ідеальним підлеглим із погляду християнства“. *Волинські єпархіальні відомості: часопис Волинської єпархії Київського Патріархату*, № 2 (147) (лютий 2017): 6–7.
- Трайста, Михайло Гафія. „Oberrohnen (Прозова коломийка для душі і серця) [Прелюдія]“. *Наш голос — літературно-культурний журнал українських письменників Румунії*, XXVI рік видання, № 259 (січень 2016): 32–33.
- UkeTube. “Systematic Spirituality: Towards Authentic Orthodox Family Life, Bohdan Hladio.” YouTube, 29. 5. 2014. Accessed on April 13, 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=2pSjflDRdjI>.

- Українська Православна Церква — Парафія на честь Покрови Пресвятої Богородиці в м. Гамбург. „Вірші святителя Миколая Сербського“, 05/03/2018. Accessed on April 13, 2023. <https://pokrov-hamburg.de/2018/05/03/virshi-svyatytytelya-mykolaya-serbskogo/>.
- Ульяновский, В[асилий]. И[ринархович], (сост.). *Биографический словарь выпускников Киевской духовной академии: 1819–1920-е гг. Материалы из собрания проф. Протоиерей Ф[ёдора]. И[вановича]. Титова и архива КДА: в 4 т. Том I: А–Й*. Киев: Издательский отдел Украинской Православной Церкви, 2014.
- Устюжаніна, Г. В., і Ю. М. Луговцев. *Читацькі запити на релігійну і релігієзнавчу літературу в бібліотеках України*. Ред. М. Л. Десенко. Одеса: Одеська національна наукова бібліотека імені М. Горького, 2014.
- Філарет (Кучеров), Архієпископ Львівський і Галицький. „Різдвяне послання 2018: Різдвяне послання архієпископа Львівського і Галицького Філарета всесечесному духовенству, боголюбивому чернецтву і всім вірним чадам Львівської єпархії Української Православної Церкви“. Інформаційно-просвітницький відділ Львівської єпархії, Різдво Христове 2017/2018 року Божого, м. Львів. Accessed on April 13, 2023. <https://upc.lviv.ua/publikatsiji/poslannya/rizdvanyi-poslannya/740-rizdviane-poslannya-2018>.
- Хорошавина, Елена Анатольевна. „Пути формирования исполнительской сербской гитарной традиции: от национально-культурных установок к уникальным стилистическим приемам“. *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової*, Випуск 25 (2017): 269–279. <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2017-25-269-279>.
- Церква Воскресіння Господнього Золочівське благочиння. „Проповідь святителя Миколи Сербського у день Покрови Пресвятої Богородиці“, 14.10.2021. Accessed on April 13, 2023. <https://voskresinnia.org.ua/propovid-sviatytyelia-mykoly-serbs-koho-u-den-pokrovy-presviatoi-bohorodytsi/>.
- Цьома, Протоіерей Сергій. „Правові інтерпритації Жертові Христової у світлі православного віровчення“ [quoting Velimirovich]. Апологет: православний апологетичний сайт.

Accessed on April 13, 2023. <https://apologet.kiev.ua/-838773314/100-statti-prot-sergiya-tsomi/1273-soterioilgia.html>.

- Шаповалова, Людмила Владимировна. „Духовная реальность музыкального произведения и методы её познания“. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. [Когнітивне музикознавство. Назустріч 100-річчю Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.] Збірник наукових статей*, Випуск 40 (2014): 11–32. URI: <https://intermusic.kh.ua/vypusk40/vypusk40-11-32.pdf>.
- Шкаровский, Михаил. „Подвижническое служение афонского старца схиархимандрита Софрония (Сахарова)“. *Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна)*, Випуск 6 (2019): 657–668.
- Шкаровский, Михаил. „Русское монашество Афона и Сербская Православная Церковь в первой половине XX века“. In *Афонское наследие: Научный альманах («The Athonite Heritage», a Scholar's Anthology)*. Вып. 1–2: *Материалы международной научной конференции «Русь и Афон: тысячелетие духовно-культурных связей»*, Чернигов, 28–29 ноября 2014 г., ред. Сергей Шумило и Светлана Шумило, 174–190. Киев — Чернигов: Издание Международного института афонского наследия в Украине, 2015.
- Шуріна, Василіса. „Притча: про явлення ангелів і бісів. Святитель Миколай Сербський“. СПЖ „Союз православних журналістів“, 14 Січня 2022. Accessed on April 13, 2023. <https://spzh.news/ua/istorija-i-kulytrua/85636-pritcha-o-javlenijah-angelov-i-besov-svyatitely-nikolaj-serbskij>.
- Яременко, Іоан, Митрополит Черкаський і Чигиринський Православної Церкви України [ПЦУ]. „Святкуючи Покрову, ми продовжуємо традиції наших славних українських воїнів“. *Моя Церква: офіційне видання Київської Митрополії Православної Церкви України*, № 3 (3), 28 вересня 2019 (2019): 2.

* * *